

Επικαιροποίηση 2010

Οι διατάξεις της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση

Τα δικαιώματά σας όταν μετακινείστε
εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΧΡΟΝΙΑ συντονισμού της κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΕΕ

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Οι διατάξεις της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση

Τα δικαιώματά σας όταν μετακινείστε
εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

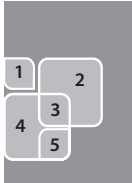
Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ισότητας Ευκαιριών
Μονάδα Ε.3

Το χειρόγραφο ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2010

Δεν είναι υπεύθυνη ούτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ούτε κάποιο άτομο που ενεργεί εκ μέρους της Επιτροπής για την ενδεχόμενη χρήση των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στην έκδοση αυτή.

Για τυχόν χρήση ή αναπαραγωγή φωτογραφιών που δεν καλύπτονται από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να χορηγηθεί άδεια απευθείας από τον/τους κάτοχο/-ους του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.

- © Φωτογραφίες 1, 3: iStock
- © Φωτογραφίες 2, 4: 123RF
- © Φωτογραφία 5: Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Άμεση Ευρώπη είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*):
00 800 6 7 8 9 10 11

(*). Ορισμένες εταιρείες κινητής τηλεφωνίας δεν επιτρέπουν την πρόσβαση στους αριθμούς 00 800 ή μπορεί να χρεώνουν την κλήση.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται από το διαδίκτυο (<http://europa.eu>).

Δελτίο καταλογογράφησης καθώς και περιληψη υπάρχουν στο τέλος του τεύχους.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2010

ISBN 978-92-79-14196-6

doi:10.2767/81431

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2010

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Printed in Luxembourg

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΛΕΥΚΑΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑΚΟ ΧΛΩΡΙΟ (ECF)

Σε τι αποσκοπεί ο οδηγός αυτός;

Ο παρών οδηγός αφορά όλα τα πρόσωπα που βρίσκονται σε κινητικότητα, δηλαδή τα πρόσωπα που μετακινούνται στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), με σκοπό να εργαστούν, να σπουδάσουν, να συνταξιοδοτηθούν ή ακόμη και να πραγματοποιήσουν σύντομες διακοπές. Αφορά τον τρόπο με τον οποίο τα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης τους συνοδεύουν καθώς μετακινούνται. Σκοπός του παρόντος οδηγού είναι να παράσχει κατανοητές πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης σε καταστάσεις που αφορούν δύο ή περισσότερα κράτη.

Τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης διαφέρουν σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο και οι διατάξεις της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση, ενώ εξελίσσονται συνεχώς, δεν έχουν την πρόθεση να τα εναρμονίσουν. Σκοπός των διατάξεων αυτών είναι απλώς να προλάβουν από μέρους των πολιτών μερική ή ολική απώλεια των δικαιωμάτων τους σε κοινωνική ασφάλιση όταν μετακινούνται από το ένα κράτος μέλος στο άλλο.

Η κατάσταση σας ως προς την κοινωνική ασφάλιση δεν παραμένει πάντα η ίδια όταν μετακινείστε. Κατά συνέπεια, σας συνιστούμε να εξοικειωθείτε με τα αντίστοιχα κεφάλαια του παρόντος οδηγού και, αν είναι αναγκαίο, να έρθετε σε επαφή με τον φορέα κοινωνικής ασφάλισης στο κράτος κατοικίας σας για περαιτέρω συμβουλές.

Παρακαλούμε σημειώστε ότι ο παρών οδηγός δεν περιέχει πληροφορίες για τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών. Λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο (<http://ec.europa.eu/social-security-coordination>).

Παρακαλούμε σημειώστε ότι, λόγω της περιπλοκότητας των κανόνων για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΕΕ και όσον αφορά τον σκοπό και τη συνοπτική φύση του παρόντος οδηγού, οι πληροφορίες που παρέχονται στα επιμέρους κεφάλαια δεν είναι πάντοτε εξαντλητικές. Επιπλέον, η νομοθεσία της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση επηρεάζεται σημαντικά από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά συνέπεια παρουσιάζει δυναμική και εξελικτική πορεία με την πάροδο του χρόνου. Σε περίπτωση αμφιβολίας σας συνιστούμε να συμβουλευθείτε τους δικτυακούς τόπους που αναφέρονται στο τέλος του παρόντος οδηγού ή να επικοινωνήσετε με τις αρμόδιες αρχές κοινωνικής ασφάλισης του οικείου κράτους μέλους.

Περιεχόμενα

1. Οι διατάξεις της ΕΕ για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης.....	7
1.1. Για ποιον λόγο χρειαζόμαστε τις διατάξεις της ΕΕ;	7
1.2. Σε τι αφορά ο συντονισμός της κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΕΕ;	8
2. Ο εκσυγχρονισμένος συντονισμός της κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΕΕ	10
2.1. Καλύτερη πληροφόρηση, καλύτερη πρόσβαση στα δικαιώματα.....	10
2.2. Μετάβαση από τους παλαιούς στους νέους κανόνες.....	12
3. Ισχύουν οι διατάξεις αυτές στην περίπτωσή σας;	14
4. Σε ποιες χώρες μπορείτε να βασίζεστε στις διατάξεις αυτές;	15
5. Ποια ζητήματα καλύπτονται από τις διατάξεις της ΕΕ για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης;	16
5.1. Σε ποια χώρα είστε ασφαλισμένος;	17
5.2. Ποια είναι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις σας;	22
5.3. Τι πρέπει να γνωρίζετε σε περίπτωση ασθένειας ή μητρότητας	23
5.4. Εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες	28
5.5. Αναπηρία	29
5.6. Ποιος καταβάλλει τη σύνταξη γήρατός μου;	33
5.7. Συντάξεις επιζώντων και επιδόματα θανάτου	38
5.8. Τι πρέπει να κάνετε σε περίπτωση ανεργίας;	39
5.9. Τι πρέπει να γνωρίζετε σχετικά με τις οικογενειακές παροχές;	44
5.10. Παροχές προσύνταξης	47
5.11. Ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα	47

6. Τα δικαιώματά σας με δυο λόγια 48

6.1. Μεθοριακοί εργαζόμενοι.....	48
6.2. Εργαζόμενοι με απόσπαση στο εξωτερικό	49
6.3. Συνταξιούχοι	50
6.4. Τουρίστες.....	51
6.5. Σπουδαστές.....	52
6.6. Μη ενεργά πρόσωπα.....	53
6.7. Υπήκοοι τρίτης χώρας.....	53

7. Πώς λειτουργούν στην πράξη οι διατάξεις για τον συντονισμό;..... 54

7.1. Φορητά έγγραφα	54
7.2. Συναλλαγές με πολλά κράτη μέλη.....	54
7.3. Ξένη χώρα, ξένη γλώσσα: δεν αποτελεί κατ' ανάγκη πρόβλημα!.....	58
7.4. Οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών: ένα από τα σημεία επαφής σας για τυχόν προβλήματα	58
7.5. Οι διατάξεις της ΕΕ υπερισχύουν	59
7.6. Προσφυγή στη δικαιοσύνη: είναι δικαίωμά σας.....	60
7.7. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	61

8. Άλλες απορίες;..... 63

1. Οι διατάξεις της ΕΕ για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης

1.1. Για ποιον λόγο χρειαζόμαστε τις διατάξεις της ΕΕ;

Χωρίς τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης δεν θα είχατε εξασφαλισμένη επαρκή προστασία κατά την άσκηση του δικαιώματός σας της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην πραγματικότητα, κατά τη μετακίνησή σας ενδέχεται να αντιμετωπίσετε διάφορα ζητήματα που σχετίζονται με τα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισής σας, όπως αυτά που αναφέρονται κατωτέρω:

- Ποιος εξοφλεί τον λογαριασμό νοσοκομείου σε περίπτωση ατυχήματος ή ασθένειας κατά τη διάρκεια προσωρινής διαμονής στο εξωτερικό;
- Τι συμβαίνει με τα συνταξιοδοτικά μου δικαιώματα εάν έχω ασκήσει μισθωτή δραστηριότητα σε διαφορετικά κράτη μέλη;
- Ποιο κράτος μέλος πρέπει να καταβάλει τις παροχές ανεργίας μου εάν είμαι μεθοριακός εργαζόμενος;
- Μπορώ να συνεχίσω να λαμβάνω παροχές ανεργίας κατά τη διάρκεια αναζήτησης εργασίας σε άλλο κράτος μέλος;
- Ποιο κράτος μέλος πρέπει να καταβάλει τις οικογενειακές μου παροχές εάν ο τόπος κατοικίας των τέκνων μου είναι σε διαφορετικό κράτος μέλος από αυτό που εργάζομαι;
- Πού πρέπει να καταβάλω τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, σε ποια γλώσσα πρέπει να υποβάλω τις αιτήσεις για παροχές και ποιες είναι οι προθεσμίες που πρέπει να τηρούνται;

Οι εθνικές νομοθεσίες για την κοινωνική ασφάλιση δεν μπορούν από μόνες τους να καλύπτουν τα θέματα αυτά: θα διατρέχατε τον κίνδυνο να ασφαλίσετε δύο φορές ή να μην ασφαλίσετε σε καμία χώρα, θα μπορούσατε να χάσετε κεκτημένα δικαιώματα σε παροχές κοινωνικής ασφάλισης, ενώ δεν θα μπορούσατε να παγιώσετε άλλα δικαιώματα. Ως εκ τούτου χρειαζόμαστε ευρωπαϊκές διατάξεις που να

ισχύουν σε όλη την Ένωση ώστε να παρέχεται αποτελεσματική και πλήρης προστασία των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται από τα υποχρεωτικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

1.2. Σε τι αφορά ο συντονισμός της κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΕΕ;

Οι διατάξεις της ΕΕ για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης δεν αντικαθιστούν τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης με ένα ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα. Η εναρμόνιση αυτή, από πολιτικής άποψης, δεν είναι δυνατή καθώς τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών είναι το αποτέλεσμα αφενός μακρόχρονων παραδόσεων βαθιά ριζωμένων στην εθνική νοοτροπία και αφετέρου των εθνικών επιλογών.

Αντί για την εναρμόνιση των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, οι διατάξεις της ΕΕ προβλέπουν τον συντονισμό τους. Κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να αποφασίζει ποιος ασφαλιζεται δυνάμει της νομοθεσίας του, ποιες παροχές χορηγούνται και υπό ποιες προϋποθέσεις, πώς υπολογίζονται αυτές οι παροχές και ποιες εισφορές πρέπει να καταβάλλονται. Οι διατάξεις για τον συντονισμό θεσπίζουν κοινούς κανόνες και αρχές που πρέπει να τηρούνται από όλες τις εθνικές αρχές, τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης και τα δικαστήρια κατά την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας. Κατά τον τρόπο αυτό, εξασφαλίζουν ότι η εφαρμογή των διάφορων εθνικών νομοθεσιών δεν έχει αρνητικά αποτελέσματα στην άσκηση από τα άτομα του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στα κράτη μέλη.

Με άλλα λόγια, ένα άτομο που ασκεί το δικαίωμα κυκλοφορίας εντός της Ευρώπης δεν τίθεται σε δυσμενέστερη θέση από ένα άτομο που ήδη κατοικεί και εργάζεται συνεχώς στο ίδιο κράτος μέλος. Η επίτευξη του στόχου αυτού απαιτεί την επίλυση των παρακάτω προβλημάτων:

- ➔ Σε ορισμένα κράτη μέλη, η πρόσβαση στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης βασίζεται στην κατοικία, ενώ σε άλλα ασφαλιζονται μόνο τα άτομα που ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα (και τα μέλη των οικογενειών τους). Προκειμένου να αποφευχθεί η κατάσταση κατά την οποία οι διακινούμενοι εργαζόμενοι ασφαλιζονται σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη ή δεν ασφαλιζονται σε

κανένα κράτος, οι διατάξεις για τον συντονισμό καθορίζουν ποια εθνική νομοθεσία εφαρμόζεται στους διακινούμενους εργαζόμενους σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση.

- ➔ Δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, το δικαίωμα σε παροχές εξαρτάται ορισμένες φορές από την ολοκλήρωση ορισμένων περιόδων ασφάλισης, εργασίας ή κατοικίας (ανάλογα με το κράτος μέλος και το είδος της παροχής: 6 μήνες, 1 έτος, 5 έτη, 10 έτη, ή ακόμη και 15 έτη σε ορισμένες περιπτώσεις). Οι διατάξεις για τον συντονισμό προβλέπουν τον αποκαλούμενο «συνυπολογισμό περιόδων». Αυτό σημαίνει ότι οι περίοδοι ασφάλισης, εργασίας ή κατοικίας που συμπληρώνονται στο πλαίσιο της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους, εάν χρειαστεί, λαμβάνονται υπόψη για τη θεμελίωση δικαιώματος σε κάποια παροχή δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Τι θα ίσχυε για έναν διακινούμενο εργαζόμενο που μένει ανάπηρος και που πρώτα ήταν ασφαλισμένος για 4 έτη σε ένα κράτος μέλος όπου υποχρεούται να δικαιολογήσει τουλάχιστον 5 έτη ασφάλισης για τη θεμελίωση δικαιώματος σε παροχές αναπηρίας και στη συνέχεια για 14 έτη σε ένα κράτος μέλος όπου απαιτούνται 15 έτη ασφάλισης;

Εάν δεν ίσχυαν οι κανονισμοί, ο εν λόγω εργαζόμενος, κατ'εφαρμογή αποκλειστικά της εκάστοτε εθνικής νομοθεσίας, δεν θα είχε δικαίωμα σε παροχές αναπηρίας σε κανένα κράτος ανεξάρτητα από το γεγονός ότι στην πραγματικότητα ήταν ασφαλισμένος συνολικά για 18 έτη.

Οι διατάξεις της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση δεν θεσπίζουν νέους τύπους παροχών ούτε καταργούν την εθνική νομοθεσία. Αποκλειστικός τους στόχος είναι η προστασία των ευρωπαίων πολιτών που εργάζονται, κατοικούν ή διαμένουν προσωρινά σε άλλο κράτος μέλος.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Στον παρόντα οδηγό συχνά χρησιμοποιούνται οι όροι «κατοικία» και «προσωρινή διαμονή»: ως τόπος «κατοικίας» νοείται ο συνήθης τόπος διαμονής σας και ως τόπος «προσωρινής διαμονής» νοείται ο τόπος στον οποίο κατοικείτε προσωρινά.

2. Ο εκσυγχρονισμένος συντονισμός της κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΕΕ

Οι διατάξεις για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης υφίστανται τα τελευταία 50 έτη, ενώ οι κανόνες προσαρμόζονται διαρκώς στις κοινωνικές και νομικές εξελίξεις. Οι νέοι κανονισμοί (ΕΚ) αριθ. 883/2004 και 987/2009 ή ο «εκσυγχρονισμένος συντονισμός της κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΕΕ» βασίζονται στην πολύτιμη αυτή εμπειρία: απλουστεύουν και ενισχύουν τη νομοθεσία της ΕΕ βελτιώνοντας τα δικαιώματα των ενδιαφερόμενων προσώπων.

Στα πλαίσια του «εκσυγχρονισμένου συντονισμού της κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΕΕ», η εστίαση των εν λόγω κανόνων μετατοπίστηκε από τη διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων στην επιβολή των δικαιωμάτων όλων των πολιτών, ανεξάρτητα από το αν εργάζονται ή όχι. Οι εν λόγω αλλαγές στον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης έχουν ως στόχο να διευκολύνουν τη ζωή των μετακινούμενων Ευρωπαίων.

«Ο εκσυγχρονισμένος συντονισμός» αποτελεί σημαντική εξέλιξη στον τομέα της προστασίας των πολιτών και όχι μόνον για τα περίπου 10,5 εκατομμύρια Ευρωπαίων που διαμένουν σε διαφορετικό κράτος μέλος της ΕΕ από εκείνο στο οποίο γεννήθηκαν (περίπου το 2,1 % του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ). Αναμένεται να διευκολύνει τη ζωή 250 000 πολιτών που εργάστηκαν σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη και χρειάζεται να εξάγουν ετησίως μέρος των συνταξιοδοτικών τους δικαιωμάτων. Επίσης, θα βελτιώσει την προστασία περισσότερων του 1 εκατομμυρίου ατόμων που διασχίζουν σε καθημερινή βάση τα σύνορα της ΕΕ προκειμένου να εργασθούν.

2.1. Καλύτερη πληροφόρηση, καλύτερη πρόσβαση στα δικαιώματα

Οι πολίτες βρίσκονται στο επίκεντρο του «εκσυγχρονισμένου συντονισμού» και οι νέοι κανονισμοί αποδίδουν ιδιαίτερη έμφαση στα καθήκοντα των κρατών μελών έναντι αυτών των πολιτών. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη οφείλουν να παράσχουν ενεργή βοήθεια και πληροφόρηση, καθώς και να επιτύχουν συγκεκριμένους στόχους αποτελεσματικότητας, ταχείας παράδοσης και προσβασιμότητας. Αντίστοιχα, οι πολίτες υποχρεούνται να ενημερώνουν, το συντομότερο δυνατόν, τους φορείς

σχετικά με κάθε αλλαγή της προσωπικής ή οικογενειακής τους κατάστασης, η οποία έχει επιπτώσεις στα δικαιώματά τους επί των παροχών.

Για την υποστήριξη του στόχου της «χρηστής διοίκησης», οι νέοι κανόνες απαιτούν την ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των φορέων. Η ανταλλαγή αυτή θα πραγματοποιείται μέσω του συστήματος ηλεκτρονικής ανταλλαγής πληροφοριών κοινωνικών ασφαλίσεων (EESSI), το οποίο αναμένεται να δικτυώσει πάνω από 50 000 εθνικούς φορείς.

Τα παλαιά ηλεκτρονικά έντυπα E (E-forms) θα εξαφανιστούν, μολοντί ορισμένα θα αντικατασταθούν από νέα φορητά έγγραφα (βλ. κατάλογο στην ενότητα 7). Οι πολίτες θα έχουν επίσης πρόσβαση στο σύστημα EESSI μέσω ενός καταλόγου στον οποίο θα αναφέρονται όλοι οι εθνικοί και τοπικοί φορείς που συμμετέχουν στον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης.

Μέσω των νέων κανονισμών, βελτιώνεται επίσης και η προστασία των ατόμων που μετακινούνται εντός της Ευρώπης. Οι νέοι κανονισμοί, προκειμένου να ακολουθήσουν την εξέλιξη των εθνικών νομοθεσιών, καλύπτουν νέα δικαιώματα, όπως, για παράδειγμα, παροχές πατρότητας και προσύνταξης, τα οποία δεν προβλέπονταν σε προηγούμενους κανονισμούς. Επίσης, διατάξεις που αφορούν τομείς όπως η ανεργία, η ιατρική ασφάλιση και οι οικογενειακές παροχές, έχουν απλουστευθεί, γεγονός που καθιστά πιο εύκολη την ερμηνεία των κανονισμών και μειώνει τις εστίες των αντικρουόμενων απόψεων.

Οι νέοι κανονισμοί θεσπίζουν επίσης τη δυνατότητα για έναν πολίτη να εγγράφεται προσωρινά και να έχει πρόσβαση σε παροχές, όταν οι απόψεις των κρατών μελών σχετικά με το ποια νομοθεσία πρέπει να ισχύσει διαφέρουν. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ότι κανένας δεν θα μείνει χωρίς κάλυψη κοινωνικής ασφάλισης ενώ αναμένει την απόφαση ενός κράτους μέλους.

Παράλληλα, προβλέπεται μια νέα διαδικασία διαλόγου και συνδιαλλαγής μεταξύ των κρατών μελών. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες τα κράτη έχουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με την εγκυρότητα ενός εγγράφου ή σχετικά με τη νομοθεσία που πρέπει να ισχύσει σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, η εν λόγω διαδικασία τους επιτρέπει να καταλήξουν σε μια τελική συμφωνία μέσα σε μέγιστο χρονικό διάστημα έξι μηνών.

Οι νέοι κανονισμοί τίθενται σε ισχύ την 1η Μαΐου 2010. Από την ημερομηνία αυτή, όλοι οι εθνικοί φορείς και οργανισμοί ξεκινούν να εφαρμόζουν τους νέους κανόνες

για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίοι λαμβάνονται υπόψη στον παρόντα οδηγό.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Όσον αφορά την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία (χώρες του ΕΟΧ) και την Ελβετία, οι νέοι αυτοί κανονισμοί δεν θα ισχύσουν έως ότου τροποποιηθούν οι συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και των εν λόγω χωρών βάσει των νέων κανονισμών.

2.2. Μετάβαση από τους παλαιούς στους νέους κανόνες

Εγκρίθηκαν ειδικές διατάξεις, ούτως ώστε να καταστεί βέβαιο ότι οι πολίτες δεν θα επηρεαστούν αρνητικά από τη μετάβαση στους νέους κανόνες.

➔ Ποιοι κανόνες θα ισχύουν για αίτηση η οποία υποβλήθηκε δυνάμει των παλαιών κανόνων;

Καταρχήν, από τη στιγμή που θα τεθούν σε ισχύ οι νέοι κανονισμοί, θα εφαρμόζονται ακόμα και σε καταστάσεις που προέκυψαν πριν από την ημερομηνία εφαρμογής τους. Ωστόσο, σε περίπτωση που η αίτηση υπεβλήθη δυνάμει των παλαιών κανονισμών, πρέπει να διέπεται από τους κανόνες που ίσχυαν κατά τον χρόνο υποβολής της.

Σε περίπτωση που σας χορηγήθηκε σύνταξη δυνάμει των παλαιών κανόνων, τότε μπορείτε να ζητήσετε τον εκ νέου υπολογισμό της δυνάμει των νέων κανόνων. Σε κάθε περίπτωση, ο εκ νέου υπολογισμός μπορεί να μην οδηγήσει σε μείωση του ποσού της χορηγούμενης παροχής.

➔ Τι συμβαίνει με τα έγγραφα που έχουν εκδοθεί από φορείς για προσωπική μου χρήση βάσει των παλαιών κανονισμών;

Τα σχετικά με τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης έγγραφα (δηλαδή, τα έντυπα Ε, οι ευρωπαϊκές κάρτες ασφάλισης ασθένειας και τα προσωρινά πιστοποιητικά αντικατάστασης) που εκδίδονται από τους αρμόδιους φορείς δυνάμει των

παλαιών κανόνων εξακολουθούν να είναι έγκυρα και λαμβάνονται υπόψη από τους φορείς των κρατών μελών, ακόμη και μετά την πάροδο της ημερομηνίας εφαρμογής των νέων κανονισμών. Ωστόσο, δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν μετά το πέρας της ημερομηνίας ισχύος τους ή σε περίπτωση που αποσυρθούν ή αντικατασταθούν από τον αρμόδιο φορέα.

➔ Σε ποιο κράτος θα είμαι ασφαλισμένος εάν οι κανόνες που αφορούν την κατάσταση μου έχουν αλλάξει;

Εάν, ως αποτέλεσμα των νέων κανόνων, υπάγεστε στη νομοθεσία ενός κράτους μέλους διαφορετικού από αυτό που οριζόταν δυνάμει των παλαιών κανόνων, τότε θα συνεχίσει να ισχύει η αρχική νομοθεσία, ενώ η σχετική κατάσταση θα παραμείνει αμετάβλητη για μέγιστη χρονική περίοδο δέκα ετών. Ωστόσο, μπορείτε να ζητήσετε να υπαχθείτε στη νομοθεσία που ισχύει δυνάμει των νέων κανονισμών.

➔ Για τους εργαζόμενους με απόσπαση στο εξωτερικό, οι νέοι κανόνες συνιστούν την «επανεκκίνηση» της περιόδου απόσπασης που προβλέπεται δυνάμει των νέων κανονισμών;

Ακόμη και δυνάμει των νέων κανόνων, η απόσπαση παραμένει μια περιορισμένη χρονικά εξαίρεση από τον γενικό κανόνα που προβλέπει ότι πρέπει να είστε ασφαλισμένος στο κράτος στο οποίο εργάζεσθε. Ως εκ τούτου, η περίοδος απόσπασης που χρησιμοποιείται δυνάμει των παλαιών κανόνων θα λαμβάνεται υπόψη και θα αφαιρείται από το συνολικό χρονικό διάστημα της απόσπασης που προβλέπεται στους νέους κανονισμούς.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Ενδεχομένως να υπάρχουν και άλλα ερωτήματα και προβλήματα που συνδέονται με την αλληλεπίδραση παλαιών και νέων κανόνων. Μη διστάσετε να απευθυνθείτε στον αρμόδιο φορέα της χώρας σας για το εν λόγω ζήτημα προκειμένου να λάβετε περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις αλλαγές που ενδέχεται να επιφέρουν στην κατάσταση σας οι νέοι κανόνες. Ο εκσυγχρονισμένος συντονισμός δίνει έμφαση στην παροχή πληροφοριών προς τους πολίτες: έχετε το δικαίωμα να λαμβάνετε πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις σας δυνάμει των νέων διατάξεων συντονισμού.

3. Ισχύουν οι διατάξεις αυτές στην περίπτωση σας;

Οι διατάξεις της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση δεν εφαρμόζονται σε όλα τα πρόσωπα που μετακινούνται ή διαμένουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο. Συνεπώς, είναι σημαντικό να γνωρίζετε εάν καλύπτεστε: μόνο στην περίπτωση αυτή μπορείτε να τις επικαλεστείτε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και φορέων.

Από τις διατάξεις συντονισμού προστατεύονται όλοι οι υπήκοοι κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της Νορβηγίας, της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν (δυνάμει της συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο) ή της Ελβετίας (συμφωνία ΕΕ-Ελβετίας), οι οποίοι ασφαλίζονται ή έχουν ασφαλισθεί δυνάμει της νομοθεσίας μιας εκ των χωρών αυτών.

Σε ορισμένες περιπτώσεις οι εν λόγω διατάξεις ισχύουν επίσης και για υπηκόους τρίτων χωρών (βλ. ενότητα 6.7).

4. Σε ποιες χώρες μπορείτε να βασίζεστε στις διατάξεις αυτές;

Μπορείτε να βασίζεστε στις διατάξεις της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση σε όλες τις χώρες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) και στην Ελβετία.

Οι νέοι κανονισμοί (ΕΚ) αριθ. 883/2004 και 987/2009 θα ισχύσουν για τις χώρες του ΕΟΧ και την Ελβετία μόνον έπειτα από την τροποποίηση των συμφωνιών με τον ΕΟΧ και την Ελβετία. Μέχρι να πραγματοποιηθεί η τροποποίηση, στις εν λόγω χώρες εξακολουθούν να ισχύουν οι κανονισμοί (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 και 574/72.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Κάθε φορά που στον παρόντα οδηγό χρησιμοποιείται ο όρος «κράτος μέλος», παραπέμπει σε όλα τα παραπάνω κράτη.

5. Ποια ζητήματα καλύπτονται από τις διατάξεις της ΕΕ για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης;

Οι διατάξεις της ΕΕ για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης ισχύουν σε κάθε εθνική νομοθεσία ⁽¹⁾ όσον αφορά τα εξής ζητήματα:

- ➔ παροχές ασθένειας
- ➔ παροχές μητρότητας και ισοδύναμες παροχές πατρότητας
- ➔ εργατικά ατυχήματα
- ➔ επαγγελματικές ασθένειες
- ➔ παροχές αναπηρίας
- ➔ παροχές γήρατος
- ➔ παροχές επιζώντων
- ➔ επιδόματα θανάτου
- ➔ παροχές ανεργίας
- ➔ οικογενειακές παροχές
- ➔ παροχές προσύνταξης.

Αυτό σημαίνει ότι μπορείτε πάντοτε να επικαλείστε τις διατάξεις για τον συντονισμό όταν είναι απαραίτητες για τη θεμελίωση του δικαιώματός σας σε κάποια από αυτές τις παροχές.

⁽¹⁾ Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 883/2004 άρθρο 1 στοιχείο ιβ) ορίζει ότι «νομοθεσία: για κάθε κράτος μέλος, οι νόμοι, οι κανονισμοί και άλλες κανονιστικές διατάξεις και όλα τα εκτελεστικά μέτρα, εφόσον αφορούν στους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης» που αναφέρονται στην παρούσα ενότητα 5.

Ωστόσο, οι εν λόγω διατάξεις δεν εφαρμόζονται στις παρακάτω περιπτώσεις:

- ➔ κοινωνική πρόνοια και ιατρική αρωγή: οι παροχές αυτές χορηγούνται συνήθως βάσει εισοδήματος και δεν συνδέονται με καμία από τις παραπάνω κατηγορίες.
- ➔ παροχές που χορηγούνται σε θύματα πολέμου και στρατιωτικών επιχειρήσεων ή των συνεπειών τους, σε θύματα εγκληματικών, δολοφονικών ή τρομοκρατικών ενεργειών, σε θύματα που υπέστησαν ζημία την οποία προξένησαν υπάλληλοι του κράτους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ή σε θύματα που υπέστησαν ζημία για πολιτικούς ή θρησκευτικούς λόγους ή για λόγους που αφορούν την οικογένειά τους.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να είναι δύσκολο να καθοριστεί εάν μια συγκεκριμένη παροχή καλύπτεται ή όχι από τις διατάξεις για τον συντονισμό. Μη διστάσετε να απευθυνθείτε στον οικείο φορέα για να βεβαιωθείτε.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Οι διατάξεις για τον συντονισμό ισχύουν για θέματα κοινωνικής ασφάλισης, αλλά όχι για θέματα φορολογίας, καθώς η φορολογία μπορεί να ρυθμίζεται από διμερείς συμφωνίες. Μπορείτε να απευθύνεστε στην εφορία του κράτους σας για πληροφορίες σχετικά με την περίπτωση σας.

5.1. Σε ποια χώρα είστε ασφαλισμένος;

Καταρχάς, οι διατάξεις για τον συντονισμό θεσπίζουν κανόνες για τον καθορισμό της νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφάλισης του κράτους μέλους που ισχύει για εσάς, στην περίπτωση που βρίσκεστε σε μια κατάσταση που εμπλέκει πάνω από ένα κράτη μέλη. Αυτό είναι σημαντικό σημείο όχι μόνο για την καταβολή των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης αλλά και για το δικαίωμά σας σε παροχές και για τη θεμελίωση των μελλοντικών συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.

Οι βασικές αρχές επεξηγούνται παρακάτω.

A. Υπάγεστε στη νομοθεσία ενός μόνο κράτους κάθε φορά

Η αρχή αυτή ισχύει για όλα τα πρόσωπα που υπάγονται ή υπάγονταν στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων κρατών μελών, ανεξάρτητα από τον αριθμό των εμπλεκόμενων κρατών. Ακόμη και τα άτομα που εργάζονται σε τέσσερα ή πέντε κράτη μέλη υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνο κράτους μέλους κάθε φορά.

B. Εάν εργάζεσθε σε ένα κράτος μέλος, υπάγεστε στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους

Η αρχή αυτή ισχύει εξίσου για τα πρόσωπα που ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα, ακόμη και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες κατοικούν στην επικράτεια άλλου κράτους ή οι επιχειρήσεις ή οι εργοδότες τους είναι εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος.

Με άλλα λόγια, εάν σταματήσετε να εργάζεστε σε ένα κράτος μέλος με σκοπό να ασκήσετε επαγγελματική δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος, θα υπαχθείτε στη νομοθεσία του «νέου» κράτους απασχόλησης. Αυτό σημαίνει ότι θα σταματήσετε να θεμελιώνετε δικαιώματα στο «προηγούμενο» κράτος και θα αρχίσετε να αποκτάτε δικαιώματα στο «νέο» κράτος απασχόλησης. Δεν έχει σημασία το εάν μεταφέρετε ή όχι την κατοικία σας στο «νέο» κράτος απασχόλησης: ακόμη και ως μεθοριακός εργαζόμενος που εξακολουθείτε να κατοικείτε στο «προηγούμενο» κράτος απασχόλησης, θα είστε ασφαλισμένος δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους στο οποίο εργάζεστε.

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

Ο αριθμός εξαιρέσεων στην εν λόγω γενική αρχή είναι περιορισμένος.

Σε περίπτωση απόσπασης στο εξωτερικό: Ο εργοδότης σας μπορεί να σας στείλει προσωρινά να εργαστείτε σε άλλο κράτος. Η κατάσταση αυτή, η οποία προκύπτει υπό συγκεκριμένους όρους, είναι γνωστή ως «απόσπαση». Εάν πληρούνται οι εν λόγω όροι (και δεν πρόκειται να αντικαταστήσετε άλλο πρόσωπο), μπορείτε να εργαστείτε έως και 24 μήνες εξακολουθώντας να υπάγεστε στη νομοθεσία του «προηγούμενου» κράτους. Η λύση αυτή αποσκοπεί στην αποφυγή συχνών αλλαγών στην εφαρμοστέα νομοθεσία σε περιπτώσεις μικρών περιόδων απασχόλησης στο εξωτερικό και για τον λόγο αυτό ισχύει ο χρονικός περιορισμός.

Προτού μεταβείτε στο κράτος απόσπασης, πρέπει να προμηθευτείτε το έγγραφο A1 (βλ. κατάλογο στην ενότητα 7) το οποίο πιστοποιεί ότι καλύπτεστε από τη νομοθεσία του κράτους από το οποίο λάβατε εντολή απόσπασης. Το έντυπο αυτό μπορείτε να το προμηθευτείτε εσείς ή ο εργοδότης σας, από τον φορέα του κράτους μέλους στο οποίο είστε ασφαλισμένος (το «αποστέλλον» κράτος μέλος).

Οι ίδιες διατάξεις ισχύουν και για τα πρόσωπα που ασκούν προσωρινά παρόμοια μη μισθωτή δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος.

Ναυτικοί: Εάν είστε ναυτικός και εργάζεστε σε πλοίο που πλέει υπό τη σημαία κράτους μέλους, θα είστε ασφαλισμένος δυνάμει της νομοθεσίας αυτού του κράτους μέλους, ακόμη και εάν κατοικείτε σε άλλο κράτος μέλος.

Ωστόσο, εάν η επιχείρηση του εργοδότη σας έχει νόμιμη έδρα σε διαφορετικό κράτος μέλος από εκείνο στο οποίο υπάγεται η σημαία του πλοίου και το κράτος αυτό είναι παράλληλα και ο τόπος κατοικίας σας, τότε θα είστε ασφαλισμένος στο κράτος αυτό.

Προς το συμφέρον των ενδιαφερομένων: Η παρέκκλιση από τους εν λόγω κοινούς κανόνες της ΕΕ είναι δυνατή υπό την προϋπόθεση ότι κάτι τέτοιο είναι προς το συμφέρον των ενδιαφερομένων. Δύο ή περισσότερα κράτη μέλη ενδέχεται να προβλέπουν εθνικές παρεκκλίσεις μέσω κοινής συμφωνίας.

Γ. Εάν εργάζεστε σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη

Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει καταρχάς να καθορίσετε το κράτος με το οποίο διατηρείτε τους ισχυρότερους δεσμούς.

- ➔ Όταν εργάζεστε σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη και κατοικείτε σε κράτος στο οποίο ασκείτε σημαντικό μέρος της δραστηριότητάς σας, είτε αυτή είναι μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα, υπάγεστε στη νομοθεσία του κράτους στο οποίο κατοικείτε.
- ➔ Όταν εργάζεστε σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη και απασχολείστε από διάφορες επιχειρήσεις ή διάφορους εργοδότες σε διαφορετικά κράτη μέλη υπάγεστε επίσης στη νομοθεσία του κράτους στο οποίο κατοικείτε.
- ➔ Εάν το κράτος κατοικίας σας δεν αντιστοιχεί στο κράτος στο οποίο ασκείτε σημαντικό μέρος της δραστηριότητάς σας (σε περίπτωση μισθωτής δραστηριότητας) ή στο κέντρο των συμφερόντων σας (σε περίπτωση μη μισθωτής δραστηριότητας), ισχύουν οι παρακάτω κανόνες:

Μισθωτοί: Υπάγεστε στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται η έδρα ή ο τόπος δραστηριοτήτων του εργοδότη σας.

Μη μισθωτοί: Υπάγεστε στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των συμφερόντων των δραστηριοτήτων σας.

- ➔ Εάν ασκείτε παράλληλα μισθωτή και μη μισθωτή δραστηριότητα σε διαφορετικά κράτη μέλη, τότε επικρατεί η νομοθεσία του κράτους της μισθωτής σας δραστηριότητας.
- ➔ Τέλος, οι δημόσιοι υπάλληλοι εξακολουθούν να υπάγονται στη νομοθεσία της διοίκησης στην οποία απασχολούνται, ακόμη και αν ασκούν μισθωτή ή/και μη μισθωτή δραστηριότητα.

Δ. Σε περίπτωση που δεν εργάζεστε, υπάγεστε στη νομοθεσία του κράτους κατοικίας σας

Αυτό ενδέχεται να ισχύει σε ορισμένες περιπτώσεις ανεργίας (βλ. ενότητα 5.8) και σε άλλες περιπτώσεις οι οποίες δεν καλύπτονται στις προηγούμενες παραγράφους (δηλαδή, στην περίπτωση των αποκαλούμενων «μη ενεργών προσώπων», βλ. ενότητα 6.6).

Ισχύουσα νομοθεσία δυνάμει του εκσυγχρονισμένου συντονισμού

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ (ΕΚ) αριθ. 883/2004	ΠΟΙΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΙΣΧΥΕΙ ΚΑΙ ΓΙΑ ΠΟΙΟΥΣ;
Γενικές αρχές Άρθρο 11	Οι εργαζόμενοι υπάγονται στη νομοθεσία του τόπου εργασίας τους σύμφωνα με την αρχή <i>lex loci laboris</i> .
Παρεκκλίσεις Άρθρα 12 και 16	Οι «αποσπασμένοι» εργαζόμενοι εξακολουθούν να υπάγονται στη νομοθεσία του κράτους από το οποίο αποσπάστηκαν. Δύο ή περισσότερα κράτη μπορούν να προβλέψουν, με κοινή συμφωνία, εξαιρέσεις στους γενικούς κανόνες προς το συμφέρον ορισμένων προσώπων ή ορισμένων κατηγοριών προσώπων.
Αντικρουόμενοι κανόνες Άρθρο 13	Για τα πρόσωπα που ασκούν δραστηριότητες σε δύο ή περισσότερα κράτη, η εφαρμοστέα νομοθεσία εξαρτάται από το πού ασκείται ουσιώδες μέρος της δραστηριότητάς τους.
Ειδικές κατηγορίες Άρθρο 11 παράγραφοι 2, 3 στοιχείο ε) και 4	Ειδικό κανόνες εφαρμόζονται στην περίπτωση των «μη ενεργών προσώπων». Ειδικό κανόνες εφαρμόζονται στους ναυτικούς.

5.2. Ποια είναι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις σας;

Κατά κανόνα, όταν υπάγεστε στη νομοθεσία περί κοινωνικής ασφάλισης ενός κράτους μέλους, έχετε τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους. Συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει ότι η αίτησή σας για παροχές δεν μπορεί να απορριφθεί αποκλειστικά διότι δεν είστε υπήκοος του κράτους αυτού.

Η αρχή της ίσης μεταχείρισης δεν ισχύει μόνο για μορφές σαφούς «άμεσης» διάκρισης, αλλά και για κάθε μορφή συγκαλυμμένης («έμμεσης») διάκρισης, όταν, θεωρητικά, μια διάταξη εθνικής νομοθεσίας ισχύει εξίσου για υπηκόους και αλλοδαπούς, αλλά, πρακτικά, αποδεικνύεται ασύμφορη για τους αλλοδαπούς.

Η αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων και της ίσης μεταχείρισης αποτελούν βασικές συνιστώσες των κανόνων για τον συντονισμό καθώς αποτρέπουν τους ασφαλισμένους από το να βρεθούν σε μειονεκτική θέση όταν μετακινούνται εντός της Ένωσης. Συνεπώς, δυνάμει των νέων κανόνων για τον συντονισμό, μια γενική διάταξη διαμορφώνει στην πράξη τις εν λόγω αρχές: αφορά την εξίσωση ή την εξομοίωση παροχών, εισοδημάτων, γεγονότων ή καταστάσεων. Για παράδειγμα, αυτό σημαίνει ότι όταν ένα κράτος μέλος θέτει κριτήρια επιλεξιμότητας για μια παροχή βάσει μιας συγκεκριμένης κατάστασης (όπως η ολοκλήρωση της στρατιωτικής θητείας ή ένα εργατικό ατύχημα), θα πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη του τις καταστάσεις που λαμβάνουν χώρα σε άλλα κράτη μέλη ως εάν είχαν λάβει χώρα στη δική του επικράτεια κατά την αξιολόγηση του δικαιώματος ενός προσώπου σε παροχές κοινωνικής ασφάλισης.

Σύμφωνα με τις διατάξεις για τον συντονισμό, έχετε τα ίδια δικαιώματα με τους υπηκόους του κράτους στο οποίο είστε ασφαλισμένος όσον αφορά την εκλογή των μελών που απαρτίζουν τα όργανα των φορέων κοινωνικής ασφάλισης ή τη συμμετοχή στον ορισμό τους. Ωστόσο, το εάν μπορείτε να εκλεγείτε μέλος των οργάνων αυτών εξαρτάται από την εθνική νομοθεσία.

Τέλος, δεν πρέπει να παραβλέπετε τις υποχρεώσεις σας προς το κράτος μέλος στο οποίο είστε ασφαλισμένος. Αυτό ισχύει κατά πρώτο λόγο όσον αφορά την υποχρέωση της καταβολής των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, αλλά και για όλες τις άλλες υποχρεώσεις που μπορεί να έχουν οι υπήκοοι του εν λόγω κράτους (για παράδειγμα η εγγραφή στα μητρώα και η κοινοποίηση ορισμένων καταστάσεων στις εθνικές αρχές).

5.3. Τι πρέπει να γνωρίζετε σε περίπτωση ασθένειας ή μητρότητας

Οι διατάξεις για τον συντονισμό περιλαμβάνουν ένα ειδικό κεφάλαιο σχετικά με τις παροχές ασθένειας, μητρότητας και τις ισοδύναμες παροχές πατρότητας για τους ασφαλισμένους, τους συνταξιούχους και τα μέλη των οικογενειών τους που κατοικούν ή διαμένουν στο εξωτερικό. Οι κανόνες αυτοί παρέχουν εκτενή και αποτελεσματική προστασία όχι μόνο στους διακινούμενους εργαζόμενους και στα μέλη των οικογενειών τους, αλλά και σε όλα τα άτομα για τα οποία ισχύουν αυτές οι διατάξεις, ιδίως για τα εκατομμύρια τουριστών που περνούν τις διακοπές τους στο εξωτερικό. Οι παρακάτω παράγραφοι σας παράσχουν μια γενική άποψη των δικαιωμάτων σας.

A. Γενικοί κανόνες

Συνυπολογισμός: Εφόσον πρέπει να συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις για τη θεμελίωση δικαιώματος σε παροχές, ο οικείος φορέας υποχρεούται να λάβει υπόψη τις περιόδους ασφάλισης, κατοικίας ή απασχόλησης που έχουν συμπληρωθεί δυνάμει της νομοθεσίας άλλων κρατών. Η υποχρέωση αυτή παρέχει την εγγύηση ότι δεν θα χάσετε την ασφαλιστική κάλυψη ασθένειας κατά την αλλαγή απασχόλησης και τη μετάβαση σε άλλο κράτος.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Σε ορισμένα κράτη θεμελιώνετε δικαίωμα σε παροχές ασθένειας μόνο ύστερα από έξι μήνες ασφάλισης. Οι διατάξεις για τον συντονισμό διασφαλίζουν ότι εάν υποχρεωθήκατε να διακόψετε την προηγούμενη ασφάλισή σας κατά την εγκατάστασή σας στο εν λόγω κράτος, θα δικαιούστε παροχές ασθένειας από την έναρξη της ασφαλιστικής περιόδου σε αυτό το κράτος.

Οι παροχές ασθένειας και μητρότητας είναι διαφορετικές σε κάθε κράτος μέλος. Ωστόσο, σε όλα τα κράτη μέλη υπάρχουν δύο μεγάλες κατηγορίες παροχών: οι παροχές σε χρήμα και οι παροχές σε είδος.

B. Παροχές ασθένειας σε χρήμα

Οι εν λόγω παροχές συνήθως προορίζονται να αντικαταστήσουν τα εισοδήματα (μισθοί, λοιπές αμοιβές) των οποίων η καταβολή αναστέλλεται λόγω ασθένειας. Οι παροχές που καταβάλλονται για μια συγκεκριμένη κατάσταση (π.χ. εξάρτηση) μπορούν να θεωρηθούν παροχές ασθένειας σε χρήμα.

Κατά κανόνα, καταβάλλονται πάντοτε σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο είστε ασφαλισμένος, ανεξάρτητα από το κράτος κατοικίας ή διαμονής σας.

Ο εν λόγω κανόνας ισχύει για όλες τις κατηγορίες ασφαλισμένων προσώπων και για όλες τις καταστάσεις. Το ποσό και η διάρκεια των παροχών εξαρτάται αποκλειστικά από τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο είστε ασφαλισμένος. Επομένως, όλες οι παροχές σε χρήμα θα σας καταβάλλονται συνήθως άμεσα από τον αρμόδιο ασφαλιστικό φορέα του εν λόγω κράτους.

Γ. Παροχές ασθένειας σε είδος

Οι παροχές αυτές περιλαμβάνουν υγειονομική, ιατρική, φαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη, ορισμένες παροχές υπέρ εξαρτώμενων προσώπων, καθώς και άμεσες πληρωμές με σκοπό την απόδοση των δαπανών αυτών.

Κατά κανόνα, καταβάλλονται σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο κατοικείτε ή διαμένετε ως εάν ήσασταν ασφαλισμένος στο κράτος αυτό. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια ευνοϊκότερη ή δυσμενέστερη κατάσταση σε σχέση με τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο είστε πραγματικά ασφαλισμένος.

Ωστόσο, μόνο το γεγονός ότι οι παροχές σε είδος καταβάλλονται σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας ή διαμονής, δεν σημαίνει ότι μπορείτε να λαμβάνετε τις παροχές αυτές σε όλα τα εμπλεκόμενα κράτη μέλη χωρίς προϋποθέσεις ή περιορισμούς. Επομένως, είναι σημαντικό να γνωρίζετε τους συγκεκριμένους όρους που ισχύουν για τη θεμελίωση του δικαιώματος σε παροχές ασθένειας σε είδος σε κάθε κράτος μέλος.

Δ. Κατοικία στο κράτος στο οποίο είστε ασφαλισμένος

Εάν κατοικείτε στο κράτος στο οποίο είστε ασφαλισμένος, εξυπακούεται ότι έχετε δικαίωμα σε όλες τις παροχές σε είδος που χορηγούνται δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους αυτού. Οι εν λόγω παροχές χορηγούνται από τον φορέα ασφάλισης ασθένειας του τόπου κατοικίας σας βάσει των ίδιων όρων που ισχύουν για όλους τους ασφαλισμένους του κράτους αυτού.

Ε. Κατοικία εκτός του κράτους στο οποίο είστε ασφαλισμένος

Εάν κατοικείτε σε άλλο κράτος από αυτό που είστε ασφαλισμένος, έχετε δικαίωμα σε όλες τις παροχές σε είδος που χορηγούνται δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους κατοικίας σας. Οι παροχές χορηγούνται από τον φορέα ασφάλισης ασθένειας του τόπου κατοικίας σας, ως εάν ήσασταν ασφαλισμένοι σε αυτόν. Σε περίπτωση που είστε διασυννοριακός εργαζόμενος ή μέλος της οικογένειάς του, έχετε επίσης δικαιώματα στο κράτος στο οποίο εργάζεστε [υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί για τα μέλη των οικογενειών των μεθοριακών εργαζόμενων (βλ. ενότητα 6.1) και για τους συνταξιούχους (βλ. ενότητα 6.3)].

Παρακαλούμε σημειώστε ότι θα πρέπει να εγγραφείτε στα μητρώα του φορέα ασφάλισης ασθένειας του τόπου κατοικίας σας. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να ζητήσετε το έγγραφο S1 (βλ. κατάλογο στην ενότητα 7) με το οποίο πιστοποιείται ότι ο φορέας στον οποίο είστε ασφαλισμένος σας παρέχει κάλυψη υγειονομικής περίθαλψης. Ο φορέας του τόπου κατοικίας σας μπορεί επίσης να έλθει σε επαφή με τον φορέα στον οποίο είστε ασφαλισμένος προκειμένου να ανταλλάξουν τις απαραίτητες πληροφορίες αναφορικά με τα δικαιώματά σας.

Συνήθως, ο φορέας ασφάλισης ασθένειας στον οποίο είστε ασφαλισμένος αποδίδει το σχετικό κόστος στον φορέα ασφάλισης ασθένειας του τόπου κατοικίας σας.

ΣΤ. Προσωρινή παραμονή εκτός του κράτους στο οποίο είστε ασφαλισμένος

Εάν διαμένετε προσωρινά σε άλλο κράτος από εκείνο στο οποίο είστε ασφαλισμένος, δικαιούστε όλες τις παροχές σε είδος που κρίνονται ιατρικά απαραίτητες κατά τη διάρκεια της διαμονής σας στην επικράτεια του άλλου κράτους μέλους,

λαμβάνομένου υπόψη του χαρακτήρα των παροχών και της προβλεπόμενης διάρκειας διαμονής.

Με άλλα λόγια, θα σας χορηγείται πάντοτε η περίθαλψη που χρειάζεστε πραγματικά, ακόμη και ιδιαίτερα δαπανηρή νοσοκομειακή περίθαλψη (για παράδειγμα, εντατική θεραπεία ύστερα από καρδιακή προσβολή). Η περίθαλψη θα πρέπει να σας χορηγείται δυνάμει των ίδιων όρων, ως εάν ήσασταν ασφαλισμένος στο κράτος προσωρινής παραμονής. Όμως, προσοχή: εάν η περίθαλψη είναι ο σκοπός για τον οποίο μεταβαίνετε στο εξωτερικό, απαιτείται έγκριση (βλ. ενότητα 5.3.Ζ κατωτέρω).

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΡΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

Η ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθενείας (ΕΚΑΑ) χορηγείται στους ευρωπαίους πολίτες που ταξιδεύουν εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (δηλαδή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τη Νορβηγία, την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν) και στην Ελβετία, για προσωπικούς και επαγγελματικούς λόγους ή για σπουδές. Η κάρτα αυτή απλουστεύει τη διαδικασία λήψης ιατρικής περίθαλψης κατά την προσωρινή διαμονή σε ένα από αυτά τα κράτη.

Κάθε κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την παραγωγή και τη διανομή της ΕΚΑΑ στον γεωγραφικό του χώρο. Ωστόσο, αυτή η κάρτα ακολουθεί το ίδιο μοντέλο και έχει τα ίδια τεχνικά χαρακτηριστικά σε όλα τα κράτη μέλη, γεγονός που επιτρέπει την άμεση αναγνώριση της κάρτας από τους φορείς παροχής υγειονομικής περίθαλψης σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Εάν δεν έχετε στη διάθεσή σας την ΕΚΑΑ, μπορείτε να την αποκτήσετε δωρεάν απευθυνόμενοι στον οικείο φορέα ασφάλισης ασθενείας.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματά σας σε υγειονομική περίθαλψη στο εξωτερικό επισκεφθείτε τον δικτυακό μας τόπο (<http://ehic.europa.eu>).

Ζ. Μετάβαση σε άλλο κράτος για θεραπεία

Σύμφωνα με τους κανόνες για τον συντονισμό, εάν μεταβείτε σε άλλο κράτος με σκοπό να λάβετε υγειονομική περίθαλψη, το κόστος θα καλυφθεί από τον φορέα ασφάλισης ασθενείας στον οποίο υπάγεστε μόνο εάν λάβετε προηγουμένως την έγκρισή του.

Κανονικά, εναπόκειται στον φορέα ασφάλισης ασθένειας να αποφασίσει εάν θα σας χορηγήσει ή όχι την έγκριση.

Ωστόσο, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η εν λόγω περίθαλψη προβλέπεται από τη νομοθεσία του κράτους σας, αλλά δεν μπορεί να σας παρασχεθεί εντός της χρονικής περιόδου που κανονικά απαιτείται, η έγκριση δεν μπορεί να απορριφθεί. Ο αρμόδιος φορέας πρέπει σε αυτή την περίπτωση να σας χορηγήσει το έγγραφο S2 (βλ. κατάλογο στην ενότητα 7) πιστοποιώντας το δικαίωμά σας να λάβετε περίθαλψη στο εξωτερικό. Κατά συνέπεια, έχετε δικαίωμα στις παροχές που προβλέπονται στο κράτος υποδοχής εκ μέρους του οικείου φορέα ασφάλισης ασθένειας. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορείτε να ζητήσετε πρόσθετη απόδοση των δαπανών στο κράτος κατοικίας σας.

Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε ότι τα άτομα που έχουν υγειονομική ασφάλιση και δεν έχουν την έγκριση του αρμόδιου εθνικού φορέα μπορούν και πάλι να ζητήσουν από το ταμείο κοινωνικής ασφάλισης στο οποίο υπάγονται την επιστροφή των εξόδων για ιατρική περίθαλψη που παρασχέθηκε εκτός της νοσοκομειακής υποδομής σε άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα με τον πίνακα αμοιβών του κράτους ασφάλισης.

Στην ίδια αυτή νομολογία, το Δικαστήριο συμπέρανε ότι οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης μπορούν να αρνηθούν να δώσουν έγκριση για νοσοκομειακή περίθαλψη σε άλλο κράτος μέλος. Ωστόσο, οι διαδικασίες διοικητικής έγκρισης που οδηγούν σε αυτή την απόφαση πρέπει να βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια τα οποία δεν εισάγουν διακρίσεις και είναι εκ των προτέρων γνωστά.

Τα κριτήρια αυτά πρέπει να διασφαλίζουν ότι η διακριτική ευχέρεια των εθνικών αρχών δεν χρησιμοποιείται αυθαίρετα: οι διαδικασίες πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες, να διασφαλίζουν ότι οι αιτήσεις έγκρισης αντιμετωπίζονται αντικειμενικά και στο πλαίσιο εύλογης καθυστέρησης και να επιτρέπουν οι αρνήσεις χορήγησης έγκρισης να αποτελούν αντικείμενο προσφυγής στο πλαίσιο δικαστικής ή οιονεί δικαστικής προσφυγής. Σε κάθε περίπτωση, οι εθνικές αρχές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη όλες τις περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, δηλαδή όχι μόνο την κατάσταση υγείας του ασθενούς αλλά και το ιατρικό του ιστορικό.

5.4. Εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες

Οι διατάξεις για τον συντονισμό σχετικά με τις παροχές εργατικών ατυχημάτων ή επαγγελματικών ασθενειών είναι παρόμοιες με τις διατάξεις για τις παροχές ασθένειας. Ωστόσο, θα πρέπει να ακολουθήσετε ορισμένες ειδικές διαδικασίες προκειμένου να ενημερώσετε για ή να κοινοποιήσετε στις αρχές στις οποίες είστε ασφαλισμένος κάποιο περιστατικό εργατικού ατυχήματος ή τη διάγνωση για πρώτη φορά κάποιας επαγγελματικής ασθένειας. Είναι σημαντικό να διασφαλίσετε ότι πληρούνται οι εν λόγω διατυπώσεις: τυχόν παράλειψη από μέρους σας μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τη διαδικασία χορήγησης παροχών σε χρήμα.

A. Παροχές σε είδος

Εάν είστε θύμα εργατικού ατυχήματος ή πάσχετε από επαγγελματική ασθένεια, δικαιούστε παροχές σε είδος σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο κατοικείτε.

Εάν κατοικείτε σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο είστε ασφαλισμένος, ο φορέας του κράτους κατοικίας θα σας χορηγήσει τις παροχές σε είδος σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού. Ο αρμόδιος φορέας του κράτους στο οποίο είστε ασφαλισμένος θα αποδώσει στο κράτος κατοικίας σας το σχετικό κόστος των παροχών. Το δικαίωμά σας για υγειονομική περίθαλψη στο εξωτερικό με ασφαλιστική κάλυψη για εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες μπορεί να πιστοποιηθεί με το έγγραφο DA1 (βλ. κατάλογο στην ενότητα 7) το οποίο εκδίδεται από τον φορέα στον οποίο είστε ασφαλισμένος.

B. Παροχές σε χρήμα

Οι εν λόγω παροχές καταβάλλονται πάντοτε σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο είστε ασφαλισμένος κατά τη στιγμή που συμβαίνει το εργατικό ατύχημα ή που εκδηλώνεται η επαγγελματική ασθένεια, ανεξάρτητα του τόπου κατοικίας ή διαμονής σας.

Κανονικά καταβάλλονται άμεσα από τον φορέα του κράτους ασφάλισής σας, ο οποίος ωστόσο μπορεί να συμφωνήσει με τους φορείς του κράτους κατοικίας ή διαμονής σας να καταβάλουν οι ίδιοι τις παροχές σε χρήμα (το γεγονός αυτό δεν μεταβάλλει με κανένα τρόπο το ποσό της παροχής).

Εάν το ποσό των παροχών σε χρήμα εξαρτάται από τον αριθμό των μελών της οικογένειάς σας, τα μέλη της οικογένειας που κατοικούν σε διαφορετικό κράτος μέλος θα ληφθούν επίσης υπόψη.

Γ. Ατυχήματα κατά τη διάρκεια ταξιδιού

Εάν πέσετε θύμα εργατικού ατυχήματος κατά τη διάρκεια ταξιδιού και το ατύχημα συμβεί εκτός της επικράτειας του κράτους στο οποίο είστε ασφαλισμένος, διατηρείτε την κάλυψη κατά του κινδύνου ατυχήματος καθώς και το δικαίωμα σε ειδικές παροχές. Μπορείτε να αποδείξετε τα δικαιώματά σας σε υγειονομική περίθαλψη προσκομίζοντας το έγγραφο DA1 (βλ. κατάλογο στην ενότητα 7).

5.5. Αναπηρία

Τα συστήματα αναπηρίας των κρατών μελών διαφέρουν σημαντικά. Παρ' όλα αυτά, είναι δυνατόν να διακριθούν δύο μεγάλες κατηγορίες.

- ➔ Σε πολλά κράτη, οι συντάξεις αναπηρίας υπολογίζονται με παρόμοιο τρόπο με τις συντάξεις γήρατος, δηλαδή το ποσόν της σύνταξης αναπηρίας σας εξαρτάται από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισης: όσο περισσότερο χρόνο ήσασταν ασφαλισμένος πριν από την επέλευση της αναπηρίας τόσο μεγαλύτερη σύνταξη θα λάβετε.

Δυνάμει των συστημάτων αυτών, κανονικά δεν απαιτείται να είστε πραγματικά ασφαλισμένος κατά την επέλευση της αναπηρίας. Με άλλα λόγια, ακόμη και αν σταματήσατε να εργάζεστε αρκετά χρόνια πριν καταστείτε ανάπηρος, δικαιούστε παρ' όλα αυτά σύνταξη αναπηρίας βάσει των προηγούμενων περιόδων ασφάλισής σας.

- ➔ Σε άλλα κράτη, το ποσό της σύνταξης αναπηρίας σας είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισής σας. Αυτό σημαίνει ότι δικαιούστε το ίδιο ποσό σύνταξης ανεξάρτητα από το εάν, πριν καταστείτε ανάπηρος, ήσασταν ασφαλισμένος για 5,10 ή 20 χρόνια.

Ωστόσο, δυνάμει των συστημάτων αυτών, το δικαίωμα σε σύνταξη εξαρτάται από την τρέχουσα ασφάλιση κατά την επέλευση της αναπηρίας. Εάν σταματήσατε να εργάζεστε έστω και για μικρό χρονικό διάστημα πριν από την επέλευση της αναπηρίας, δεν δικαιούστε σύνταξη αναπηρίας.

Οι παρακάτω εξηγήσεις καλύπτουν τα πιο συχνά προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσετε σε περίπτωση που καταστείτε ανάπηρος.

A. Γενικοί κανόνες

Συνυπολογισμός: Ο φορέας του κράτους από το οποίο ζητείτε την καταβολή σύνταξης αναπηρίας θα λάβει υπόψη τις περιόδους ασφάλισης ή κατοικίας που έχετε συμπληρώσει δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους, εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο για τη θεμελίωση του δικαιωμάτος σας σε παροχή.

Κατοικία ή διαμονή στο εξωτερικό: Όταν δικαιούστε σύνταξη αναπηρίας, αυτή θα καταβάλλεται σε εσάς ανεξάρτητα από το εάν κατοικείτε ή διαμένετε σε κράτος μέλος της ΕΕ, στην Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία ή την Ελβετία.

Ιατρικές εξετάσεις: Όταν δικαιούστε σύνταξη αναπηρίας από ένα κράτος και κατοικείτε ή διαμένετε σε άλλο κράτος, οι απαραίτητοι διοικητικοί έλεγχοι και οι απαραίτητες ιατρικές εξετάσεις θα πραγματοποιούνται κανονικά από τον φορέα του τόπου κατοικίας ή διαμονής σας. Ωστόσο, για μια τέτοια εξέταση μπορεί να σας ζητηθεί να επιστρέψετε στο κράτος που καταβάλλει τη σύνταξή σας, εφόσον το επιτρέπει η κατάσταση της υγείας σας.

B. Πρόσωπα που είναι ασφαλισμένα σε ένα μόνο κράτος

Εάν είστε ασφαλισμένος σε ένα μόνο κράτος μέλος, το ποσό της σύνταξης αναπηρίας σας θα υπολογιστεί σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού. Δικαιούστε την ίδια αντιμετώπιση με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους.

Γ. Πρόσωπα που είναι ασφαλισμένα σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη

Εάν, προτού καταστείτε ανάπηρος, ήσασταν ασφαλισμένος σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη, υπάρχουν διάφορες πιθανότητες αναφορικά με το δικαίωμά σας σε σύνταξη.

- ➔ **Ήσασταν ασφαλισμένος αποκλειστικά σε κράτη μέλη στα οποία το ποσό της σύνταξης εξαρτάται από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισης:** Στην περίπτωση αυτή θα λάβετε χωριστές συντάξεις από κάθε κράτος. Το ποσό κάθε σύνταξης θα αντιστοιχεί στις περιόδους ασφάλισης που συμπληρώθηκαν σε κάθε κράτος.
- ➔ **Ήσασταν ασφαλισμένος αποκλειστικά σε κράτη μέλη στα οποία το ποσό της σύνταξης είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισης:** Θα λάβετε σύνταξη από το κράτος στο οποίο ήσασταν ασφαλισμένος κατά τη στιγμή επέλευσης της αναπηρίας. Θα δικαιούστε πάντοτε το πλήρες ποσό της σύνταξης αυτής, ακόμη και εάν ήσασταν ασφαλισμένος στο κράτος αυτό για μικρό μόνο χρονικό διάστημα (για παράδειγμα, ένα έτος). Από την άλλη πλευρά, δεν θα δικαιούστε συντάξεις από τα άλλα κράτη στα οποία ήσασταν προηγουμένως ασφαλισμένος.

Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι το ποσό που θα λάβετε θα αντιστοιχεί στο ποσό που καταβάλλεται από το κράτος μέλος στο οποίο ήσασταν ασφαλισμένος κατά τη στιγμή επέλευσης της αναπηρίας, ακόμη και αν το ποσό αυτό είναι μικρότερο από εκείνο που θα καταβαλλόταν δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους στο οποίο ήσασταν προηγουμένως ασφαλισμένος.

Αυτό αντανακλά την αρχή των επονομαζόμενων «συστημάτων με βάση τον κίνδυνο», στα οποία το ποσό της σύνταξης δεν εξαρτάται από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισης και από το σε ποιο κράτος πρέπει να είστε πραγματικά ασφαλισμένος κατά την επέλευση της αναπηρίας.

- ➔ **Ήσασταν αρχικά ασφαλισμένος σε ένα κράτος μέλος στο οποίο το ποσό της σύνταξης αναπηρίας εξαρτάται από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισης και στη συνέχεια σε ένα κράτος στο οποίο η σύνταξη δεν εξαρτάται από τις περιόδους αυτές:** Θα λάβετε δύο συντάξεις, μία από το πρώτο κράτος που θα αντιστοιχεί στις ασφαλιστικές περιόδους που πραγματοποιήσατε

δυνάμει της νομοθεσίας του και μία σύνταξη από το κράτος στο οποίο ήσαν ασφαλισμένοι κατά την επέλευση της αναπηρίας.

Το τελευταίο κράτος είναι κανονικά υποχρεωμένο να σας καταβάλει πλήρη σύνταξη. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις θα λάβετε μόνον μέρος αυτής της σύνταξης διότι το κράτος λαμβάνει υπόψη τη σύνταξη που λαμβάνετε από το πρώτο κράτος. Ενδεχομένως να το εκλάβετε ως απώλεια των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων για τα οποία έχετε εργαστεί και έχετε καταβάλει εισφορές: η εντύπωση αυτή είναι λανθασμένη διότι εάν ήσασταν πάντοτε ασφαλισμένος σε ένα από τα δύο αυτά κράτη (δεν έχει σημασία σε ποιο), δεν θα λαμβάνετε ποτέ υψηλότερη σύνταξη από εκείνη που δικαιούστε τη συγκεκριμένη στιγμή. Δεν βρίσκεστε ούτε σε χειρότερη ούτε σε καλύτερη θέση από ένα πρόσωπο το οποίο εργάστηκε κατά διάρκεια της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας σε ένα μόνο κράτος μέλος.

- ➔ **Ήσασταν αρχικά ασφαλισμένος σε ένα κράτος μέλος στο οποίο το ποσό της σύνταξης είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισης και στη συνέχεια σε ένα κράτος στο οποίο η σύνταξη εξαρτάται από τις περιόδους αυτές:** Θα λάβετε δύο χωριστές συντάξεις, καθεμία από τις οποίες θα αντιστοιχεί στη διάρκεια των περιόδων ασφάλισης στα αντίστοιχα κράτη.

Δ. Αποφάσεις σχετικά με τον βαθμό αναπηρίας

Ο καθορισμός του βαθμού αναπηρίας αποτελεί πρόβλημα εάν ήσασταν ασφαλισμένος σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη καθώς υπάρχουν ευρείες ανισότητες μεταξύ των εθνικών κριτηρίων. Στην πραγματικότητα, στις περισσότερες περιπτώσεις, το ποσό της σύνταξης εξαρτάται από το ποσοστό της αναπηρίας που αναγνωρίζεται. Η απόφαση αυτή λαμβάνεται από τους εθνικούς φορείς του κράτους στο οποίο ήσασταν ασφαλισμένος σύμφωνα με την εθνική του νομοθεσία. Μόνο σε ελάχιστες ειδικές περιπτώσεις η απόφαση ενός φορέα είναι δεσμευτική για τους φορείς όλων των άλλων εμπλεκόμενων κρατών.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Ήσασταν ασφαλισμένος για 20 χρόνια στο κράτος Α, στη συνέχεια για 5 χρόνια στο κράτος Β και τέλος για 2 χρόνια στο κράτος Γ. Και στα τρία αυτά κράτη, το ποσό της σύνταξης αναπηρίας εξαρτάται από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισης που έχουν καλυφθεί.

Σταματάτε να εργάζεστε στο κράτος Γ στο οποίο το ποσοστό αναπηρίας εκτιμάται σε 100 %. Το γεγονός αυτό σας παρέχει το δικαίωμα σε σύνταξη αναπηρίας από το κράτος Γ βάσει της διετούς ασφάλισης στο κράτος αυτό. Θα λάβετε επίσης σύνταξη αναπηρίας από το κράτος Β στο οποίο ήσασταν ασφαλισμένος για 5 χρόνια. Ωστόσο, στο κράτος αυτό το ποσοστό αναπηρίας εκτιμήθηκε μόνο σε 70 %. Στο κράτος Α, στο οποίο ήσασταν ασφαλισμένος κατά το μεγαλύτερο διάστημα της επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας (20 χρόνια), θα λάβετε σύνταξη αναπηρίας βάσει ποσοστού αναπηρίας της τάξεως του 30 % μόνον.

Στην περίπτωση αυτή, θα είστε σε πολύ καλύτερη θέση εάν το ποσό της σύνταξης αναπηρίας στο κράτος Γ είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων ασφάλισης. Σε αυτή την περίπτωση θα λάβετε πλήρη σύνταξη από το κράτος Γ, και επομένως δεν θα έχει σημασία το ποσοστό αναπηρίας που σας αναγνωρίζεται δυνάμει της νομοθεσίας των άλλων κρατών.

Αυτό εξαρτάται από το γεγονός ότι τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης δεν είναι εναρμονισμένα, αλλά απλώς συντονίζονται από τις διατάξεις της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση και, επομένως, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τους κανόνες αναφορικά με τις συντάξεις αναπηρίας.

5.6. Ποιος καταβάλλει τη σύνταξη γήρατός μου;

Οι συντάξεις γήρατος συγκαταλέγονται μεταξύ των σημαντικότερων παροχών κοινωνικής ασφάλισης. Συνεπώς, όταν αναλαμβάνετε επαγγελματικές δραστηριότητες στο εξωτερικό, επιθυμείτε να γνωρίζετε τις συνέπειες για τα μελλοντικά συνταξιοδοτικά σας δικαιώματα.

Οι διατάξεις της ΕΕ για τις συντάξεις γήρατος διασφαλίζουν τα ακόλουθα δικαιώματα:

- ➔ Σε κάθε κράτος μέλος στο οποίο ήσασταν ασφαλισμένος, η ασφαλιστική σας καρτέλα φυλάσσεται μέχρις ότου φτάσετε στην ηλικία συνταξιοδότησης. Με άλλα λόγια, οι εισφορές που καταβλήθηκαν δεν μεταφέρονται σε άλλο κράτος μέλος ούτε καταβάλλονται σε εσάς εάν δεν είστε πλέον ασφαλισμένος σε αυτό το κράτος μέλος.
- ➔ Κάθε κράτος μέλος στο οποίο ήσασταν ασφαλισμένος θα πρέπει να καταβάλει σύνταξη γήρατος όταν φτάσετε σε ηλικία συνταξιοδότησης. Για παράδειγμα, εάν έχετε εργαστεί σε τρία κράτη μέλη, όταν φτάσετε σε ηλικία συνταξιοδότησης, θα λάβετε τρεις χωριστές συντάξεις γήρατος.
- ➔ Η σύνταξη αυτή θα υπολογίζεται σύμφωνα με την ασφαλιστική σας καρτέλα σε κάθε κράτος μέλος. Το ποσό που θα λαμβάνετε από κάθε κράτος μέλος ξεχωριστά, θα εξαρτάται από τη διάρκεια της ασφαλιστικής σας κάλυψης σε κάθε κράτος.

Αυτές οι αρχές διασφαλίζουν ότι κανένα πρόσωπο δεν θα αδικηθεί επειδή εργάστηκε σε διάφορα κράτη μέλη: δεν θα χάνονται οι εισφορές, τα κεκτημένα δικαιώματα προστατεύονται και κάθε κράτος μέλος θα καταβάλει σύνταξη αντίστοιχη με την ασφαλιστική περίοδο που διανύθηκε εκεί. Κάθε κράτος δεν καταβάλλει ούτε μεγαλύτερη ούτε μικρότερη σύνταξη από αυτήν που έχει δικαιωματικά «αποκτηθεί», ιδίως μέσω των εισφορών του εργαζομένου. Οι ακόλουθες παράγραφοι επεξηγούν με ποιον τρόπο γίνεται ο υπολογισμός και η καταβολή των συντάξεων δυνάμει των κανόνων για τον συντονισμό.

A. Γενικοί κανόνες

Συνυπολογισμός: Εάν η περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας ήσασταν ασφαλισμένος σε ένα κράτος μέλος δεν είναι αρκετά μεγάλη για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων σε αυτό το κράτος, θα ληφθούν υπόψη οι ασφαλιστικές περίοδοι που έχετε διανύσει σε άλλα κράτη μέλη.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Εάν ήσασταν ασφαλισμένος σε ένα κράτος μέλος για διάστημα μικρότερο του ενός έτους, ενδέχεται να ισχύει ένας ειδικός κανόνας, καθώς ορισμένα κράτη μέλη δεν παρέχουν σύνταξη για μικρές περιόδους ασφάλισης. Τι συμβαίνει με την καταβολή εισφορών που πραγματοποιήσατε σε εκείνο το κράτος μέλος;

Ήσασταν ασφαλισμένος στο κράτος Α για 10 μήνες και στο κράτος Β για 35 έτη. Μην ανησυχείτε. Οι μήνες ασφάλισής σας στο κράτος Α, στο οποίο εργαστήκατε για διάστημα μικρότερο του ενός έτους, δεν θα χαθούν. Το κράτος Β θα αναλάβει τους 10 μήνες ασφάλισης που καταβλήθηκαν στο κράτος Α.

Κατοικία ή διαμονή στο εξωτερικό: Η σύνταξη γήρατος θα σας καταβληθεί ανεξάρτητα από το πού κατοικείτε ή διαμένετε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στην Ισλανδία, στο Λιχτενστάιν, στη Νορβηγία ή στην Ελβετία, χωρίς μείωση, τροποποίηση ή αναστολή.

Β. Ήσασταν ασφαλισμένος σε ένα μόνο κράτος μέλος

Στην περίπτωση αυτή, το ποσό της σύνταξής σας θα υπολογίζεται σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που εφαρμόζεται για τους υπηκόους του εν λόγω κράτους. Δεν έχει σημασία εάν κατοικείτε ή όχι στη χώρα αυτή όταν φτάσετε στην ηλικία συνταξιοδότησης.

Γ. Ήσασταν ασφαλισμένος σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη

Θα λάβετε σύνταξη από κάθε κράτος μέλος στο οποίο ήσασταν ασφαλισμένος. Οι συντάξεις αυτές θα αντιστοιχούν στις περιόδους ασφάλισης που έχουν συμπληρωθεί σε κάθε εμπλεκόμενο κράτος.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Ήσασταν ασφαλισμένος:

- ➔ για 10 έτη στο κράτος μέλος Α,
- ➔ για 20 έτη στο κράτος μέλος Β,
- ➔ για 5 έτη στο κράτος μέλος Γ.

Αυτό σημαίνει ότι ήσασταν ασφαλισμένος για συνολικά 35 έτη πριν φτάσετε σε ηλικία συνταξιοδότησης.

Το κράτος μέλος Α θα υπολογίσει το ποσό της σύνταξης που δικαιούστε έπειτα από 35 έτη ασφάλισης στο κράτος αυτό. Στη συνέχεια θα σας καταβάλει το ποσό που αντιστοιχεί στις πραγματικές περιόδους ασφάλισής σας, δηλαδή 10/35α του ποσού αυτού.

Ομοίως, το κράτος μέλος Β θα σας καταβάλει 20/35α του ποσού που δικαιούστε στο κράτος αυτό έπειτα από 35 έτη ασφάλισης.

Τέλος, το κράτος μέλος Γ θα σας καταβάλει 5/35α του ποσού που δικαιούστε στο κράτος αυτό έπειτα από 35 έτη ασφάλισης.

Δ. Αίτηση για χορήγηση σύνταξης

Όταν έχετε εργαστεί σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη, πρέπει να υποβάλετε αίτηση για χορήγηση σύνταξης στο κράτος κατοικίας σας, εκτός εάν δεν έχετε εργαστεί ποτέ σε αυτό. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, πρέπει να υποβάλετε αίτηση στη χώρα που εργαστήκατε τελευταία.

Ε. Ηλικία συνταξιοδότησης

Όπως αναφέρεται ανωτέρω, τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών δεν είναι εναρμονισμένα και επομένως η ηλικία συνταξιοδότησης διαφέρει από κράτος σε κράτος. Για κάποιο πρόσωπο το οποίο δικαιούται σύνταξη σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη, αυτό σημαίνει ότι μπορεί να δικαιούται σε μια

χώρα σύνταξη γήρατος στο 65ο έτος της ηλικίας του, ενώ σε κάποια άλλη να πρέπει να περιμένει έως ότου συμπληρώσει το 67ο έτος. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι σημαντικό να λάβετε εκ των προτέρων πληροφορίες από τα κράτη από τα οποία θα λαμβάνετε τη σύνταξή σας, σχετικά με τις συνέπειες καθυστέρησης καταβολής της σύνταξής σας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ενδέχεται να υπάρξουν επιπτώσεις στα ποσά που θα σας καταβληθούν εάν μια σύνταξη σας χορηγηθεί νωρίτερα από κάποια άλλη. Οι φορείς που θα καταβάλουν τις συντάξεις υποχρεούνται να σας πληροφορήσουν εν προκειμένω κατόπιν αιτήματός σας.

ΣΤ. Σύνοψη

Ένας «φορέας επαφής» (συνήθως στο κράτος στο οποίο κατοικείτε) θα αναλάβει τη διαχείριση της αίτησης συνταξιοδότησής σας. Ο φορέας επαφής διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την ασφαλιστική σας καρτέλα, μεταξύ των χωρών που εμπλέκονται στην αίτηση συνταξιοδότησής σας.

Όταν έχουν κοινοποιηθεί στον φορέα επαφής όλες οι αποφάσεις από τις διάφορες χώρες, ο φορέας επαφής θα σας αποστείλει μια σύνοψη των εν λόγω αποφάσεων. Η σύνοψη είναι ένα φορητό έγγραφο P1 (βλ. κατάλογο στην ενότητα 7), το οποίο θα σας δώσει μια συνοπτική εικόνα των αποφάσεων που ελήφθησαν από κάθε κράτος μέλος. Θα σας ενημερώσει για τον τρόπο με τον οποίο οι φορείς διαχειρίστηκαν τις διαφορετικές περιόδους ασφάλισης και θα σας επιτρέψει να εξακριβώσετε, για παράδειγμα, εάν υπάρχουν κενά ή συρροή ορισμένων περιόδων ασφάλισης.

Οι νέοι κανόνες για τον συντονισμό σας παρέχουν το δικαίωμα να ζητήσετε την επανεξέταση της εθνικής απόφασης για το συνταξιοδοτικό σας δικαίωμα, σε περίπτωση που κρίνετε ότι τα δικαιώματά σας θίγονται ενδεχομένως από την αλληλεπίδραση αποφάσεων που έχουν λάβει δύο ή περισσότεροι φορείς. Η προθεσμία για να ζητήσετε μια τέτοια επανεξέταση αρχίζει να τρέχει την ημερομηνία παραλαβής της σύνοψης και είναι η προθεσμία που ισχύει βάσει εθνικής νομοθεσίας.

Ζ. Κόστος συναλλαγών

Οι πληρωμές των συντάξεων γίνονται απευθείας από τους εθνικούς φορείς είτε σε εσάς είτε στην τράπεζά σας. Κατά κανόνα, το κόστος συναλλαγών ή οι διοικητικές δαπάνες δεν θα πρέπει να χρεώνονται για πληρωμές που πραγματοποιούνται

μεταξύ κρατών μελών που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο, για διασυνοριακές πληρωμές σε χώρες που δεν αποτελούν μέρος της ζώνης του ευρώ, ενδέχεται να χρειαστεί να επωμιστείτε μέρος του κόστους που προκύπτει από συναλλαγματικές πράξεις. Το κόστος αυτό θα πρέπει να δικαιολογείται αντικειμενικά και να είναι ανάλογο της παρεχόμενης υπηρεσίας.

5.7. Συντάξεις επιζώντων και επιδόματα θανάτου

A. Συντάξεις επιζώντων

Γενικά, οι κανόνες που ισχύουν για τις συντάξεις επιζώντων συζύγων ή ορφανών είναι οι ίδιοι με εκείνους που ισχύουν για τις συντάξεις γήρατος και αναπηρίας (βλ. ενότητα 5.6). Συγκεκριμένα, οι συντάξεις επιζώντων πρέπει να καταβάλλονται χωρίς καμία μείωση, τροποποίηση ή αναστολή, ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας του επιζώντος συζύγου στην ΕΕ, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία ή την Ελβετία.

B. Επιδόματα θανάτου

Όπως και με όλες τις άλλες κατηγορίες παροχών, ο εθνικός φορέας ενός κράτους μέλους πρέπει να λάβει υπόψη του τις περιόδους ασφάλισης ή κατοικίας που έχουν συμπληρωθεί δυνάμει της νομοθεσίας οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους, όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο για την κατοχύρωση δικαιώματος σε επιδόματα θανάτου.

Τα επιδόματα θανάτου καταβάλλονται από τον φορέα του κράτους στο οποίο ο θανών ήταν ασφαλισμένος, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο κατοικούν οι δικαιούχοι. Σε περίπτωση θανάτου ενός συνταξιούχου ή μελών της οικογένειάς του εφαρμόζονται ειδικοί κανόνες.

5.8. Τι πρέπει να κάνετε σε περίπτωση ανεργίας;

Στο πλαίσιο των υψηλών ποσοστών ανεργίας, οι διατάξεις για τον συντονισμό όσον αφορά τις παροχές ανεργίας κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικές.

A. Γενικοί κανόνες

Συνυπολογισμός: Εάν καταστείτε άνεργος, ο φορέας της χώρας από την οποία ζητείτε παροχές ανεργίας είναι υποχρεωμένος να λάβει υπόψη τις περιόδους ασφάλισης ή εργασίας που έχουν συμπληρωθεί δυνάμει της νομοθεσίας οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους, εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο για τη θεμελίωση του δικαιώματος σε παροχές ανεργίας. Δυνάμει των νέων κανόνων συντονισμού, λαμβάνονται επίσης υπόψη περίοδοι που συμπληρώθηκαν από μη μισθωτούς. Μπορείτε να ζητήσετε το έγγραφο U1 (βλ. κατάλογο στην ενότητα 7) με το οποίο πιστοποιούνται από τον φορέα του κράτους στο οποίο εργαστήκατε οι περίοδοι ασφάλισης ή απασχόλησης.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Αντίθετα με άλλες παροχές, στον τομέα των παροχών ανεργίας, η αρχή του συνυπολογισμού ισχύει μόνον εάν έχετε συμπληρώσει την πλέον πρόσφατη περίοδο ασφάλισης στο κράτος μέλος από το οποίο ζητάτε τις παροχές. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να ζητήσετε παροχές ανεργίας από το κράτος στο οποίο απασχοληθήκατε πιο πρόσφατα (εξαιρουμένης της περίπτωσης των διασυνοριακών εργαζόμενων, για τους οποίους ισχύουν ειδικοί κανόνες· βλ. ακόλουθη ενότητα 5.8.B).

Ισχύουσα νομοθεσία: Συνήθως, το ότι αρμόδιο για την καταβολή των παροχών ανεργίας είναι μόνον το κράτος μέλος στο οποίο απασχολείστε, προκύπτει από την αρχή ότι υπάγεστε στη νομοθεσία του κράτους στο οποίο απασχολείστε. Δικαιούστε παροχές ανεργίας δυνάμει των ίδιων όρων που ισχύουν για τους υπηκόους του κράτους που καταβάλλει τις παροχές ανεργίας σας.

Για τους μεθοριακούς και τους διασυνοριακούς εργαζόμενους, οι οποίοι διατηρούν την κατοικία τους σε κάποιο κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό στο οποίο απασχολούνται, ισχύουν ειδικές διατάξεις.

Υπολογισμός των παροχών: Εάν το ποσό των παροχών ανεργίας εξαρτάται από το ποσό του προηγούμενου μισθού ή επαγγελματικού εισοδήματος, λαμβάνεται υπόψη αποκλειστικά ο μισθός ή το επαγγελματικό εισόδημα που εισπράξατε στο κράτος αυτό κατά την τελευταία μισθωτή σας απασχόληση.

Εάν μέλη της οικογένειάς σας κατοικούν σε διαφορετικό κράτος μέλος και το ποσό των παροχών ανεργίας προσαυξάνεται ανάλογα με τον αριθμό των μελών της οικογένειάς σας, λαμβάνονται και αυτά υπόψη ως εάν κατοικούσαν στο κράτος το οποίο καταβάλλει τις παροχές σας.

B. Πλήρως άνεργοι διασυνοριακοί εργαζόμενοι

Σε περίπτωση που το κράτος μέλος κατοικίας σας δεν είναι το ίδιο με αυτό στο οποίο απασχολείστε, ισχύουν ειδικές διατάξεις.

Μεθοριακοί εργαζόμενοι: Ως πλήρως άνεργος μεθοριακός εργαζόμενος ⁽²⁾ πρέπει να ζητήσετε τη χορήγηση παροχών ανεργίας από το κράτος μέλος κατοικίας σας. Παρόλο που δεν έχετε καταβάλει καμία εισφορά στον φορέα του κράτους κατοικίας σας, θα λάβετε παροχές ως εάν ήσασταν ασφαλισμένος στο κράτος αυτό κατά τη διάρκεια της τελευταίας σας απασχόλησης. Εάν το ποσό των παροχών ανεργίας εξαρτάται από το ποσό του προηγούμενου μισθού σας ή επαγγελματικού εισοδήματος, ο φορέας που σας χορηγεί τις παροχές πρέπει να κάνει τους υπολογισμούς του βάσει του μισθού ή του επαγγελματικού εισοδήματος που πραγματικά εισπράξατε στο κράτος μέλος στο οποίο απασχοληθήκατε.

Εάν επιθυμείτε να αναζητήσετε εργασία στο κράτος στο οποίο απασχοληθήκατε την τελευταία φορά καθώς και στο κράτος κατοικίας σας, μπορείτε επίσης —ως πρόσθετο βήμα— να εγγραφείτε στις υπηρεσίες απασχόλησης αυτών των κρατών. Θα πρέπει σε αυτή την περίπτωση να συμμορφωθείτε με τις διαδικασίες ελέγχου και τις υποχρεώσεις αμφοτέρων των κρατών μελών. Ωστόσο, καθώς οι παροχές καταβάλλονται πάντοτε από το κράτος μέλος κατοικίας σας, δίνεται προτεραιότητα στις υποχρεώσεις και τις δραστηριότητες αναζήτησης εργασίας στο εν λόγω κράτος.

⁽²⁾ Μεθοριακοί εργαζόμενοι είναι τα πρόσωπα που ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα σε ένα κράτος μέλος και κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος, όπου επιστρέφουν, κατά κανόνα, κάθε ημέρα ή τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Εάν απασχοληθήκατε ως μεθοριακός εργαζόμενος στο κράτος Β και διαμένετε στο κράτος Α προτού καταστείτε άνεργος, πρέπει να ζητήσετε παροχές από το κράτος Α. Εάν επιθυμείτε, μπορείτε επίσης να εγγραφείτε στις υπηρεσίες απασχόλησης του κράτους Β και να αναζητήσετε εργασία και σε αυτό το κράτος. Ωστόσο, οι παροχές εξακολουθούν να καταβάλλονται από το κράτος Α και, επομένως, οι υποχρεώσεις σας έναντι των υπηρεσιών απασχόλησης στο κράτος Α έχουν προτεραιότητα.

Άλλοι διασυνοριακοί εργαζόμενοι: Εάν ανήκετε στην κατηγορία άλλων πλήρως ανέργων διασυνοριακών εργαζομένων ⁽³⁾, έχετε δύο επιλογές: μπορείτε είτε να εγγραφείτε στις υπηρεσίες απασχόλησης και να ζητήσετε τη χορήγηση παροχών ανεργίας στο κράτος στο οποίο απασχοληθήκατε την τελευταία φορά, είτε να επιστρέψετε στο κράτος κατοικίας σας για να αναζητήσετε εργασία και να λάβετε παροχές ανεργίας από αυτό.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Εάν απασχοληθήκατε ως «άλλος διασυνοριακός εργαζόμενος» στο κράτος Β και κατοικούσατε στο κράτος Α μετά την έναρξη της ανεργίας, μπορείτε να επιλέξετε να εγγραφείτε και να ζητήσετε παροχές είτε από το κράτος Α είτε από το κράτος Β (ανάλογα με το πού υπάρχουν οι καλύτερες προοπτικές ανεύρεσης εργασίας).

Εάν αποφασίσετε να επιστρέψετε στο κράτος μέλος κατοικίας σας, ο υπολογισμός των παροχών ανεργίας γίνεται βάσει του επαγγελματικού εισοδήματος που εισπράξατε κατά τη διάρκεια της τελευταίας σας δραστηριότητας στο κράτος μέλος στο οποίο απασχοληθήκατε.

Έχετε επίσης τη δυνατότητα να εγγραφείτε αρχικά ως αιτών εργασία και να διεκδικήσετε παροχές στο κράτος μέλος στο οποίο απασχοληθήκατε την τελευταία φορά και στη συνέχεια να επιστρέψετε στο κράτος κατοικίας σας εξάγοντας τις παροχές ανεργίας σας (βλ. ενότητα 5.8.Δ).

⁽³⁾ Άλλοι διασυνοριακοί εργαζόμενοι είναι τα πρόσωπα που ασκούν μισθωτή δραστηριότητα σε ένα κράτος μέλος και κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος, όπου επιστρέφουν λιγότερο συχνά σε σύγκριση με έναν μεθοριακό εργαζόμενο (δηλαδή, λιγότερο συχνά από μία φορά την εβδομάδα). Ωστόσο, θεωρούνται ότι εξακολουθούν να διατηρούν τον τόπο κατοικίας τους (δηλαδή το κέντρο των προσωπικών τους συμφερόντων, οικογένεια, κ.λπ.) σε άλλο κράτος μέλος από αυτό στο οποίο απασχολούνται.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Ποιο κράτος μέλος είναι αρμόδιο για τη χορήγηση παροχών ασθενείας, συντάξεων, οικογενειακών παροχών κ.λπ. εάν λαμβάνω παροχές ανεργίας από το κράτος κατοικίας μου;

Όσον αφορά τις παροχές ανεργίας σας, υπάγεστε στη νομοθεσία του κράτους κατοικίας σας, όπως επίσης και όσον αφορά άλλα ζητήματα κοινωνικής ασφάλισης.

Γ. Πρόσωπα σε κατάσταση μερικής ανεργίας

Σε περίπτωση μερικής ή προσωρινής ανεργίας, το κράτος μέλος στο οποίο απασχολείστε είναι αρμόδιο για τη χορήγηση παροχών ανεργίας, ανεξάρτητα από το κράτος κατοικίας σας.

Δ. Πρόσωπα που αναζητούν εργασία σε άλλο κράτος μέλος

Εάν επιθυμείτε να αναζητήσετε εργασία σε διαφορετικό κράτος από εκείνο στο οποίο λαμβάνετε παροχές ανεργίας, έχετε τη δυνατότητα να εξάγετε τις εν λόγω παροχές για περιορισμένο χρονικό διάστημα δυνάμει ορισμένων όρων.

- ➔ Πρέπει να παραμείνετε στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους που σας καταβάλλει τις παροχές ανεργίας για τέσσερις τουλάχιστον εβδομάδες μετά την έναρξη της ανεργίας. Ωστόσο, οι υπηρεσίες απασχόλησης ενδέχεται να σας επιτρέψουν να αναχωρήσετε πριν από τη λήξη αυτής της περιόδου. Η βασική ιδέα είναι ότι πρέπει αρχικά να εξαντλήσετε όλες τις πιθανότητες ανεύρεσης νέας θέσης εργασίας στο εν λόγω κράτος, προτού επεκτείνετε την αναζήτησή σας σε άλλα κράτη.
- ➔ Ο φορέας στον οποίο έχετε εγγραφεί ως αιτών εργασία θα σας χορηγήσει το έντυπο U2 (βλ. κατάλογο στην ενότητα 7) με το οποίο σας επιτρέπει να εξάγετε τις παροχές ανεργίας.
- ➔ Εντός επτά ημερών από την αναχώρησή σας, πρέπει να εγγραφείτε στις υπηρεσίες απασχόλησης του κράτους στο οποίο αναζητείτε εργασία. Πρέπει να συμμορφωθείτε με τις υποχρεώσεις και τις διαδικασίες ελέγχου που ορίζουν οι υπηρεσίες απασχόλησης του κράτους αυτού.

- ➔ Σε αυτή την περίπτωση θα έχετε το δικαίωμα είσπραξης των παροχών ανεργίας για περίοδο τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία παύσατε να είστε στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους από το οποίο αναχωρήσατε. Η αρμόδια υπηρεσία ή φορέας του εν λόγω κράτους μπορεί να παρατείνει την περίοδο αυτή έως και έξι μήνες κατ' ανώτατο όριο.
- ➔ Εάν δεν κατορθώσετε να βρείτε νέα εργασία, θα πρέπει να επιστρέψετε πριν από την παρέλευση της περιόδου. Εάν επιστρέψετε αργότερα, χωρίς τη ρητή έγκριση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους που καταβάλλει τις παροχές σας, θα χάσετε όλα τα υπολειπόμενα δικαιώματα σε αυτές τις παροχές.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Πολλοί άνεργοι χάνουν το δικαίωμα σε παροχές διότι δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτούς τους όρους. Αναχωρούν από το κράτος στο οποίο απασχολούνταν τελευταία χωρίς να έχουν εγγραφεί στις υπηρεσίες απασχόλησης του εν λόγω κράτους, εγγράφονται καθυστερημένα στις υπηρεσίες απασχόλησης του κράτους στο οποίο αναζητούν εργασία ή επιστρέφουν μετά την παρέλευση της περιόδου εξαγωγής των δικαιωμάτων.

Επομένως, πριν από την αναχώρησή σας, πρέπει να επικοινωνήσετε με τον φορέα απασχόλησης που είναι αρμόδιος για την καταβολή των παροχών ανεργίας σας, ούτως ώστε να λάβετε περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις σας.

5.9. Τι πρέπει να γνωρίζετε σχετικά με τις οικογενειακές παροχές;

Οι οικογενειακές παροχές προβλέπονται από τις νομοθεσίες όλων των κρατών μελών, όμως τα χαρακτηριστικά τους και τα ποσά παρουσιάζουν σημαντικές διακυμάνσεις από κράτος σε κράτος. Επομένως, είναι σημαντικό να γνωρίζετε ποιο κράτος είναι αρμόδιο να σας χορηγήσει αυτές τις παροχές και ποιοι είναι οι όροι για τη θεμελίωση του δικαιώματος.

Όπως και στην περίπτωση άλλων παροχών, το κράτος που είναι αρμόδιο να σας καταβάλει οικογενειακές παροχές πρέπει να λάβει υπόψη τις περιόδους ασφάλισης που έχετε συμπληρώσει δυνάμει της νομοθεσίας οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους, εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο προκειμένου να πληρούνται οι όροι που διέπουν τη θεμελίωση του δικαιώματος σε αυτή την παροχή.

A. Τα μέλη της οικογένειάς σας κατοικούν στο κράτος στο οποίο είστε ασφαλισμένος

Εάν τα μέλη της οικογένειάς σας κατοικούν στο κράτος δυνάμει της νομοθεσίας του οποίου είστε ασφαλισμένος ως μισθωτός ή μη μισθωτός, το κράτος αυτό θα είναι πάντοτε αρμόδιο για την καταβολή των οικογενειακών παροχών. Δικαιούστε ακριβώς το ίδιο ποσό παροχών με τους υπηκόους του κράτους αυτού.

B. Τα μέλη της οικογένειάς σας δεν κατοικούν στο κράτος στο οποίο είστε ασφαλισμένος

Εάν τα μέλη της οικογένειάς σας δεν κατοικούν στο κράτος δυνάμει της νομοθεσίας του οποίου είστε ασφαλισμένος, ισχύουν οι ακόλουθοι κανόνες:

- ➔ Εάν δικαιούστε οικογενειακές παροχές δυνάμει της νομοθεσίας περισσότερων του ενός κρατών, η οικογένειά σας θα εισπράξει, κατά κανόνα, το υψηλότερο ποσό παροχών που προβλέπει η νομοθεσία ενός εκ των κρατών αυτών. Με άλλα λόγια, η οικογένειά σας αντιμετωπίζεται ως εάν όλα τα εμπλεκόμενα πρόσωπα κατοικούσαν και ασφαλιζόνταν στο κράτος με την ευνοϊκότερη νομοθεσία.

- ➔ Δεν μπορείτε να λάβετε οικογενειακές παροχές δύο φορές την ίδια περίοδο και για το ίδιο μέλος της οικογένειας. Ισχύουν ρήτρες προτεραιότητας, οι οποίες προβλέπουν την αναστολή των παροχών ενός κράτους με μέγιστο όριο το ποσό των παροχών του άλλου κράτους, το οποίο είναι κατά βάση αρμόδιο για την καταβολή των οικογενειακών παροχών.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Εάν το ποσό των οικογενειακών επιδομάτων που παρέχονται στο κράτος Α είναι υψηλότερο από αυτό που παρέχεται στο κράτος Β, το οποίο είναι κατά βάση υπεύθυνο για την καταβολή των παροχών, τότε το κράτος Α θα καταβάλει ένα συμπλήρωμα, το οποίο αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ των δύο παροχών.

Οι κανόνες προτεραιότητας έχουν ως εξής: το κράτος το οποίο καταβάλλει παροχές βάσει μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας υπερισχύει του κράτους το οποίο καταβάλλει παροχές βάσει οφειλόμενης σύνταξης ή βάσει κατοικίας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Εάν η οικογενειακή παροχή στο κράτος Α καταβάλλεται βάσει άσκησης μισθωτής δραστηριότητας και η οικογενειακή παροχή στο κράτος Β καταβάλλεται βάσει του δικαιώματος οφειλόμενης σύνταξης ή κατοικίας, το κράτος Α είναι κατά βάση αρμόδιο για την καταβολή της οικογενειακής παροχής και το κράτος Β πρέπει μόνον να καταβάλλει ένα συμπλήρωμα σε περίπτωση που το ποσό της οικογενειακής παροχής στο κράτος Β είναι υψηλότερο από εκείνο του κράτους Α.

Σε περίπτωση θεμελίωσης δικαιώματος βάσει οφειλόμενης σύνταξης στο κράτος Α και βάσει κατοικίας στο κράτος Β, το κράτος Α είναι κατά βάση αρμόδιο για την καταβολή της οικογενειακής παροχής και το κράτος Β πρέπει μόνον να καταβάλλει ένα συμπλήρωμα σε περίπτωση που το ποσό της οικογενειακής παροχής στο κράτος Β είναι υψηλότερο από εκείνο του κράτους Α.

Τι συμβαίνει εάν οι οικογενειακές παροχές στο κράτος Α και στο κράτος Β καταβάλλονται αμφότερες βάσει μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας, ή βάσει οφειλόμενης σύνταξης ή κατοικίας;

- ➔ Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι οικογενειακές παροχές χορηγούνται βάσει μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας σε αμφοτέρα τα κράτη, υπερισχύει το κράτος το οποίο αποτελεί τον τόπο κατοικίας των τέκνων, υπό την προϋπόθεση ότι ένας από τους γονείς ασκεί μισθωτή δραστηριότητα σε αυτό· σε αντίθετη περίπτωση αρμόδιο για την καταβολή είναι το κράτος στο οποίο καταβάλλεται το υψηλότερο ποσό.
- ➔ Σε περίπτωση που οι οικογενειακές παροχές καταβάλλονται βάσει οφειλόμενης σύνταξης σε αμφοτέρα τα κράτη, υπερισχύει το κράτος το οποίο αποτελεί τον τόπο κατοικίας των τέκνων, υπό την προϋπόθεση ότι στο εν λόγω κράτος οφείλεται επίσης σύνταξη. Σε αντίθετη περίπτωση, αρμόδιο είναι το κράτος στο οποίο έχει ασφαλιστεί ή διαμένει ο ενδιαφερόμενος επί μακρόν.
- ➔ Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι οικογενειακές παροχές καταβάλλονται βάσει κατοικίας, υπερισχύει το κράτος το οποίο αποτελεί τον τόπο κατοικίας των τέκνων.

Στην πράξη, η εφαρμογή αυτών των κανόνων εξαρτάται από τις συνθήκες που επικρατούν για κάθε μεμονωμένη περίπτωση. Μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με τον φορέα σας για περισσότερες λεπτομέρειες.

Γ. Οικογενειακές παροχές για ανέργους

Οι άνεργοι που λαμβάνουν παροχές ανεργίας δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους δικαιούνται, σύμφωνα με τη νομοθεσία του εν λόγω κράτους, οικογενειακές παροχές για τους ίδιους και για τα μέλη των οικογενειών τους που κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος.

Δ. Οικογενειακές παροχές για συνταξιούχους

Οι συνταξιούχοι συνήθως λαμβάνουν οικογενειακά επιδόματα από το κράτος το οποίο καταβάλλει τη σύνταξή τους. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ένας συνταξιούχος εισπράττει πάνω από μία σύνταξη, εφαρμόζονται ειδικοί κανόνες.

5.10. Παροχές προσύνταξης

Τα εκ του νόμου προβλεπόμενα συστήματα προσύνταξης εντάσσονται επίσης στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων για τον συντονισμό. Το γεγονός αυτό διασφαλίζει τόσο την ίση μεταχείριση κατά τη χορήγηση των εν λόγω παροχών σε διακινούμενους εργαζόμενους, όσο και τη δυνατότητα εξαγωγής των παροχών προσύνταξης. Στους δικαιούχους των εν λόγω παροχών πρέπει επίσης να χορηγηθούν οικογενειακές παροχές και παροχές υγειονομικής περίθαλψης σύμφωνα με τους όρους που περιγράφονται ανωτέρω.

Ωστόσο, η αρχή του συνυπολογισμού των περιόδων ασφάλισης δεν ισχύει στην περίπτωση των παροχών προσύνταξης. Αυτό σημαίνει ότι οι περίοδοι ασφάλισης, απασχόλησης ή κατοικίας που συμπληρώθηκαν σε άλλα κράτη δεν χρειάζεται να ληφθούν υπόψη κατά τη χορήγηση των εν λόγω παροχών.

5.11. Ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα

Ορισμένες ειδικές παροχές ⁽⁴⁾ οι οποίες δεν βασίζονται σε εισφορές (οι αποκαλούμενες «μη ανταποδοτικού τύπου παροχές») θα χορηγούνται αποκλειστικά από τον φορέα του τόπου κατοικίας σας και σε βάρος του. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι εν λόγω παροχές χορηγούνται βάσει εισοδήματος, δηλαδή καταβάλλονται σε πρόσωπα η σύνταξη ή το εισόδημα των οποίων βρίσκονται κάτω από ένα ορισμένο επίπεδο.

Με άλλα λόγια, δεν προβλέπεται εξαγωγή της καταβολής των εν λόγω παροχών σε περίπτωση που μεταφέρετε την κατοικία σας σε άλλο κράτος. Παρ' όλα αυτά, σε περίπτωση που χορηγείται αυτού του είδους η παροχή στο νέο κράτος κατοικίας σας, το κράτος αυτό μπορεί να σας χορηγήσει την ειδική αυτή παροχή δυνάμει της εθνικής του νομοθεσίας, ακόμη και αν δεν έχετε εργαστεί ποτέ σε αυτό.

⁽⁴⁾ Οι εν λόγω ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα αναφέρονται ανά κράτος στο παράρτημα Χ του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 987/2009.

6. Τα δικαιώματά σας με δυο λόγια

6.1. Μεθοριακοί εργαζόμενοι

Μεθοριακός εργαζόμενος είναι το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή ή μη μισθωτή επαγγελματική δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος από αυτό που κατοικεί, στο οποίο επιστρέφει τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα.

Ως μεθοριακός εργαζόμενος προστατεύεστε από τις διατάξεις της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση κατά τον ίδιο τρόπο με όλες τις άλλες κατηγορίες προσώπων στις οποίες εφαρμόζονται οι διατάξεις αυτές.

- ➔ Είστε ασφαλισμένος στο κράτος που εργάζεστε.
- ➔ Δικαιούστε οικογενειακές παροχές ακόμη και για τα μέλη της οικογένειάς σας που κατοικούν σε άλλο κράτος.
- ➔ Θα λάβετε χωριστή σύνταξη από κάθε κράτος στο οποίο ήσασταν ασφαλισμένος για ένα τουλάχιστον έτος.

Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένοι ειδικοί κανόνες σχετικά με τις παροχές ασθένειας και ανεργίας.

- ➔ Όσον αφορά τις παροχές σε είδος σε περίπτωση ασθένειας και εργατικού ατυχήματος, έχετε το δικαίωμα επιλογής: μπορείτε να λάβετε τις παροχές αυτές είτε στο κράτος στο οποίο κατοικείτε είτε στο κράτος στο οποίο εργάζεστε. Σε πολλές περιπτώσεις, είναι πιο πρακτικό να λάβετε παροχές ασθένειας σε είδος στο κράτος στο οποίο εργάζεστε και περνάτε τον περισσότερο χρόνο σας. Όταν συνταξιοδοτηθείτε, δεν θα βρίσκεστε πλέον σε καθεστώς «μεθοριακού εργαζόμενου» και θα υπάρχει περιορισμός του δικαιώματος παροχών ασθένειας σε είδος στο κράτος στο οποίο ασκούσατε προηγουμένως μισθωτή δραστηριότητα. Ωστόσο, θα έχετε το δικαίωμα να συνεχίσετε μια θεραπεία που ξεκινήσατε όταν ήσασταν ακόμα μεθοριακός εργαζόμενος.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Τα μέλη της οικογένειας των μεθοριακών εργαζόμενων απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με εκείνους μόνο σε ορισμένα κράτη ⁽⁵⁾.

Σε μερικά κράτη, οι συνταξιούχοι μεθοριακοί εργαζόμενοι διατηρούν το δικαίωμά τους σε υγειονομική περίθαλψη.

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με τον φορέα ασφάλισης ασθένειας στον οποίο υπάγεστε.

➔ Όσον αφορά τις παροχές ανεργίας, δικαιούστε να λάβετε παροχές —σε περίπτωση που είστε πλήρως άνεργος— μόνο στο κράτος στο οποίο κατοικείτε. Ωστόσο, ως πρόσθετο βήμα, μπορείτε να εγγραφείτε και να αναζητήσετε επίσης εργασία στο κράτος στο οποίο ασκήσατε τελευταία μισθωτή δραστηριότητα (βλ. ενότητα 5.8.B).

6.2. Εργαζόμενοι με απόσπαση στο εξωτερικό

Εργαζόμενος με απόσπαση στο εξωτερικό είναι ένα πρόσωπο που κανονικά ασκεί μισθωτή δραστηριότητα σε ένα κράτος, αλλά αποστέλλεται προσωρινά σε άλλο προκειμένου να εργαστεί εκεί για την επιχείρησή του. Η μέγιστη περίοδος απόσπασης είναι 24 μήνες.

Για εργαζόμενους με απόσπαση στο εξωτερικό ισχύουν οι ακόλουθοι όροι:

➔ Εξακολουθείτε να είστε ασφαλισμένος στο κράτος όπου ασκείτε κανονικά μισθωτή δραστηριότητα, πράγμα που σημαίνει ότι εξακολουθείτε να καταβάλετε εισφορές στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης του κράτους αυτού. Αυτό πιστοποιείται με το έγγραφο A1 (βλ. κατάλογο στην ενότητα 7) το οποίο πρέπει να προμηθευτείτε από τον φορέα του κράτους από το οποίο αποσπάστε (το κράτος στο οποίο ασκείτε κανονικά τη μισθωτή σας δραστηριότητα).

⁽⁵⁾ Τα κράτη μέλη που επιβάλλουν περιορισμό των δικαιωμάτων σε παροχές σε είδος για τα μέλη της οικογένειας ενός μεθοριακού εργαζόμενου αναφέρονται στον κατάλογο του παραρτήματος III του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 987/2009.

- ➔ Στο κράτος απόσπασης δικαιούστε όλες τις παροχές υγειονομικής περίθαλψης σε είδος, ανεξάρτητα από το εάν έχετε μεταφέρει εκεί την κατοικία σας ή όχι.
- ➔ Στο κράτος στο οποίο εξακολουθείτε να είστε ασφαλισμένος, δικαιούστε οικογενειακές παροχές, ανεξάρτητα από το σε ποιο κράτος κατοικούν τα μέλη της οικογένειάς σας.
- ➔ Σε περίπτωση ανεργίας, δικαιούστε παροχές ανεργίας στο κράτος στο οποίο ασκείτε κανονικά τη μισθωτή σας δραστηριότητα. Ωστόσο, εάν μεταφέρετε την κατοικία σας στη χώρα απόσπασης, μπορεί επίσης να δικαιούστε παροχές ανεργίας στο εν λόγω κράτος.

6.3. Συνταξιούχοι

Ως συνταξιούχος (δηλαδή εάν εκ του νόμου λαμβάνετε σύνταξη γήρατος, αναπηρίας ή επιζώντων), απολαμβάνετε σημαντική προστασία από τις διατάξεις για τον συντονισμό.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Αυτό ισχύει όχι μόνο για τους πρώην διακινούμενους εργαζόμενους αλλά και για όλους τους υπηκόους ενός κράτους μέλους που δικαιούνται σύνταξη δυνάμει ενός εκ του νόμου συνταξιοδοτικού συστήματος. Επομένως, ακόμη και εάν δεν εγκαταλείψατε ποτέ το κράτος σας κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας, μπορείτε να βασίζεστε στις διατάξεις για τον συντονισμό όταν θα είστε συνταξιούχος και θα κατοικείτε ή θα διαμένετε προσωρινά σε άλλο κράτος.

Με δυο λόγια, τα δικαιώματά σας είναι τα εξής:

- ➔ Δικαιούστε χωριστή σύνταξη από κάθε κράτος μέλος στο οποίο ήσασταν ασφαλισμένος για ένα τουλάχιστον έτος, εφόσον πληροίτε τις προϋποθέσεις που ορίζονται στην εθνική νομοθεσία (π.χ. ηλικία συνταξιοδότησης, απαιτούμενες προϋποθέσεις). Σε περίπτωση που οι προϋποθέσεις περιλαμβάνουν την υποχρέωση να έχετε εργαστεί/καταβάλει εισφορές για ελάχιστη χρονική περίοδο,

οι περίοδοι εργασίας και ασφάλισης που έχουν συμπληρωθεί σε όλα τα κράτη μέλη αθροίζονται με στόχο την ικανοποίηση της εν λόγω προϋπόθεσης.

- ➔ Η σύνταξή σας θα καταβάλλεται ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας σας στην ΕΕ ή στον ΕΟΧ, χωρίς μείωση, τροποποίηση ή αναστολή. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει για ορισμένα συμπληρώματα σύνταξης ή κοινωνικές συντάξεις που χορηγούνται βάσει εισοδήματος (βλ. ενότητα 5.11).
- ➔ Δικαιούστε όλες τις παροχές ασθένειας σε είδος στο κράτος μέλος στο οποίο κατοικείτε, ακόμη και αν δεν ήσασταν ποτέ ασφαλισμένος στο εν λόγω κράτος κατά τη διάρκεια του εργασιακού σας βίου, υπό την προϋπόθεση ότι έχετε θεμελιώσει το δικαίωμα σε παροχές ασθένειας σε ένα τουλάχιστον από τα κράτη μέλη το οποίο καταβάλλει τη σύνταξή σας. Κατά την προσωρινή διαμονή σας σε κάποιο άλλο κράτος μέλος, δικαιούστε όλες τις παροχές σε είδος που κρίνονται απαραίτητες κατά τη διάρκεια της διαμονής αυτής.
- ➔ Δικαιούστε οικογενειακές παροχές, ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας σας ή κατοικίας των μελών της οικογένειάς σας στην ΕΕ ή τον ΕΟΧ. Οι εν λόγω παροχές καταβάλλονται από τον φορέα του κράτους μέλους από το οποίο λαμβάνετε τη σύνταξή σας. Εάν δικαιούστε διάφορες συντάξεις από διαφορετικά κράτη μέλη λαμβάνετε, κατά κανόνα, το υψηλότερο ποσό των παροχών που προβλέπεται δυνάμει της νομοθεσίας ενός εκ των κρατών αυτών (βλ. ενότητα 5.9.B).

6.4. Τουρίστες

Κάθε έτος, εκατομμύρια τουρίστες ταξιδεύουν στην Ευρώπη για να κάνουν διακοπές στο εξωτερικό. Σε περίπτωση ασθένειας ή ατυχήματος, χρειάζονται πρόσβαση σε όλες τις απαραίτητες παροχές υγειονομικής περίθαλψης και ασθένειας στο κράτος στο οποίο διαμένουν.

Υπό την προϋπόθεση ότι είστε ασφαλισμένος δυνάμει των εκ του νόμου προβλεπόμενων ασφαλιστικών συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης, ισχύουν τα ακόλουθα:

- ➔ Δικαιούστε όλες τις παροχές ασθένειας σε είδος που κρίνονται ιατρικά απαραίτητες στο κράτος διαμονής σας, δυνάμει των ίδιων όρων που ισχύουν για τους υπηκόους του κράτους αυτού.

- ➔ Για να λάβετε τις παροχές αυτές, πρέπει να έχετε προμηθευτεί την ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθενείας (ΕΚΑΑ).

Εάν έχετε ξεχάσει ή απολέσει την ΕΚΑΑ σας, μπορείτε να ζητήσετε από τον φορέα ασφάλισης ασθενείας σας να σας αποστείλει ένα προσωρινό πιστοποιητικό αντικατάστασης μέσω φαξ ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Το έγγραφο αυτό ισοδυναμεί με την ΕΚΑΑ και θα επιτρέψει στον ίδιο βαθμό την πρόσβαση στην κάλυψη του κόστους ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης κατά την προσωρινή διαμονή σας σε άλλο κράτος μέλος. Η προσέγγιση αυτή συνιστάται ιδιαίτερα σε περίπτωση που υπάρχει ανάγκη εισαγωγής σε νοσοκομείο.

- ➔ Το γεγονός ότι δεν είστε σε θέση να παρουσιάσετε την ΕΚΑΑ δεν πρέπει να έχει επίπτωση στην ιατρική σας περίθαλψη. Ωστόσο, ο θεράπων ιατρός ή το θεραπευτικό ίδρυμα μπορεί να σας ζητήσουν να καταβάλετε το σύνολο των δαπανών ή να προκαταβάλετε μέρος των δαπανών, κάτι το οποίο δεν θα είχε ζητηθεί από κάποιον που είναι ασφαλισμένος στο ίδιο κράτος μέλος. Σε αυτή την περίπτωση, μπορείτε να ζητήσετε την απόδοση των δαπανών από το κράτος μέλος στο οποίο είστε ασφαλισμένος.

6.5. Σπουδαστές

Ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός νέων επιλέγει να πραγματοποιήσει μέρος ή το σύνολο των σπουδών του σε άλλο κράτος. Ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν (εκτός από τα γλωσσικά προβλήματα, την αναγνώριση των πτυχίων, τη στέγαση, κ.λπ.) είναι η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και στις παροχές ασθένειας.

Κατά γενικό κανόνα, ως σπουδαστής που διαμένετε προσωρινά στο κράτος στο οποίο πραγματοποιείτε τις σπουδές σας, θεωρείστε ως εάν κατοικούσατε στο κράτος καταγωγής σας. Αυτό σημαίνει ότι δικαιούστε όλες τις απαραίτητες παροχές ασθένειας σε είδος κατόπιν προσκόμισης της ευρωπαϊκής κάρτας ασφάλισης ασθενείας που εκδόθηκε από το κράτος καταγωγής σας πριν από την αναχώρησή σας (βλ. ενότητες 5.3.ΣΤ και 6.4).

6.6. Μη ενεργά πρόσωπα

Εάν δεν ασκείτε μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα αλλά είστε ή ήσασταν ασφαλισμένος δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους —ανήκετε δηλαδή στην κατηγορία των αποκαλούμενων «μη ενεργών προσώπων»—, καλύπτεστε επίσης από τις διατάξεις της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση (βλ. ενότητα 5.1.Δ).

Επιπροσθέτως, σε ορισμένες περιπτώσεις μπορείτε να απολαμβάνετε προστασίας ως μέλος της οικογένειας προσώπου που ασκεί μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα ή συνταξιούχου.

6.7. Υπήκοοι τρίτης χώρας

Ως υπήκοος τρίτης χώρας (δηλαδή υπήκοος μιας χώρας που δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο που αναφέρεται στην ενότητα 4) μπορείτε να επωφεληθείτε από τις διατάξεις για τον συντονισμό σε καταστάσεις που περιλαμβάνουν πάνω από ένα κράτη μέλη. Τα μέλη της οικογένειάς σας και οι επιζώντες εμπίπτουν επίσης στο πεδίο των εν λόγω διατάξεων. Στην περίπτωση της Αυστρίας και της Γερμανίας ισχύουν ειδικές διατάξεις για τις οικογενειακές παροχές.

Ωστόσο, οι διατάξεις του «εκσυγχρονισμένου συντονισμού» δεν προβλέπουν ακόμα κάλυψη για υπηκόους τρίτων χωρών. Επομένως, οι τελευταίοι εξακολουθούν να υπάγονται στους παλαιούς κανόνες συντονισμού [κανονισμοί (ΕΚ) αριθ. 1408/71 και 574/72] ακόμα και μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος των νέων κανόνων (1η Μαΐου 2010), έως ότου το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καταλήξει σε συμφωνία σχετικά με την επέκταση των νέων κανονισμών σε υπηκόους τρίτων χωρών.

7. Πώς λειτουργούν στην πράξη οι διατάξεις για τον συντονισμό;

Οι ενότητες 1 έως 6 του παρόντος οδηγού ασχολούνται με τον σκοπό, τις αρχές και το περιεχόμενο των διατάξεων της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση. Η παρούσα ενότητα σας παρέχει ορισμένες γενικές πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των διατάξεων αυτών στην πράξη, ούτως ώστε να είστε σε θέση να διεκδικήσετε τα δικαιώματά σας.

7.1. Φορητά έγγραφα

Κατά την αντιμετώπιση διοικητικών υποθέσεων που περιλαμβάνουν διασυνοριακά στοιχεία, οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης συχνά καλούνται να ανταλλάξουν πληροφορίες με φορείς άλλων κρατών μελών. Τα περισσότερα δεδομένα ανταλλάσσονται απευθείας μεταξύ των φορέων. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις οι πληροφορίες που χρειάζεστε μπορεί να εκδοθούν υπό μορφή εγγράφου, το οποίο μπορείτε στη συνέχεια να προσκομίσετε στους φορείς των άλλων κρατών μελών. Τα εν λόγω φορητά έγγραφα, τα οποία επί του παρόντος έχουν τη μορφή έντυπων εγγράφων (ωστόσο, στο μέλλον μπορεί να εκδίδονται υπό άλλη μορφή), σας επιτρέπουν να αποδείξετε τη θεμελίωση ορισμένων δικαιωμάτων σας όταν μετακινείστε εντός της Ευρώπης. Τα έγγραφα αυτά περιλαμβάνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Τα φορητά έγγραφα συνήθως εκδίδονται κατόπιν δικού σας αιτήματος. Ωστόσο, εάν ξεχάσετε να ζητήσετε το κατάλληλο έγγραφο πριν από την αναχώρησή σας, αυτό δεν σας εμποδίζει από το να διεκδικήσετε παροχές: ο φορέας του άλλου κράτους μέλους θα λάβει τα απαραίτητα δεδομένα απευθείας από τον αρμόδιο φορέα του κράτους καταγωγής σας. Ωστόσο, κάτι τέτοιο, ενδεχομένως, μπορεί να καθυστερήσει τη λήψη απόφασης σχετικά με τη διεκδίκησή σας.

7.2. Συναλλαγές με πολλά κράτη μέλη

Σε περιπτώσεις συναλλαγών με συστήματα κοινωνικής ασφάλισης πολλών κρατών μελών (π.χ. εργαζόμενοι με απόσπαση στο εξωτερικό, μεθοριακοί εργαζόμενοι), μπορεί να παρουσιαστούν δυσκολίες στην υποβολή αίτησης εντός ορισμένης προθεσμίας σε μια αρχή, φορέα ή δικαστήριο ενός συγκεκριμένου κράτους μέλους. Κάτι τέτοιο μπορεί να οδηγήσει σε μερική ή ολική απώλεια του δικαιώματος σε παροχή δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας του εν λόγω κράτους. Προκειμένου να αποφευχθούν τέτοιες ανεπιθύμητες συνέπειες, οι διατάξεις για τον συντονισμό

διασφαλίζουν ότι η αίτησή σας θα κριθεί παραδεκτή εάν την υποβάλλετε εντός της ίδιας προθεσμίας σε μια αντίστοιχη αρχή, φορέα ή δικαστήριο άλλου κράτους μέλους (για παράδειγμα στον τόπο διαμονής ή κατοικίας σας). Στη συνέχεια, η αίτησή σας θα διαβιβαστεί χωρίς καθυστέρηση στο αρμόδιο κράτος.

Φορητά έγγραφα

ΤΟΜΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	ΕΓΓΡΑΦΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΝΤΥΠΟ «Ε»
ΙΣΧΥΟΥΣΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	Πιστοποιητικό σχετικά με τη νομοθεσία κοινωνικής ασφάλισης που ισχύει για τον κάτοχο	A1	E101 E103
ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ	Εγγραφή για υγειονομική κάλυψη	S1	E106 E109 E120 E121
	Κατοχύρωση δικαιώματος σε προγραμματισμένη θεραπεία	S2	E112
	Ιατρική περίθαλψη για πρώην διασυννοριακούς εργαζόμενους σε προηγούμενη χώρα εργασίας	S3	-
	Κατοχύρωση δικαιώματος σε υγειονομική κάλυψη υπό καθεστώς ασφάλισης κατά των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών	DA1	E123
ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ	Σύνοψη των αποφάσεων για χορήγηση σύνταξης που έλαβαν οι φορείς στα κράτη μέλη στα οποία το πρόσωπο θεμελίωσε συνταξοδοτικά δικαιώματα	P1	E205 E207 E211
ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	Περίοδοι που πρέπει να ληφθούν υπόψη για τη χορήγηση παροχών ανεργίας	U1	E301
	Διατήρηση του δικαιώματος σε παροχές ανεργίας	U2	E303
	Συγκυρίες που ενδέχεται να επηρεάσουν τη θεμελίωση του δικαιώματος σε παροχές ανεργίας	U3	-

Σε περίπτωση που ασκούσατε μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα σε αρκετά κράτη μέλη, μπορεί να δυσκολευτείτε να αναγνωρίσετε σε ποιο κράτος θα πρέπει να υποβάλετε την αίτησή σας για σύνταξη αναπηρίας ή γήρατος. Κατά κανόνα, μπορείτε να υποβάλετε την αίτηση στον φορέα του κράτους μέλους στο οποίο κατοικείτε, εάν είχατε ασφαλιστεί σε αυτό. Ο φορέας του κράτους κατοικίας θα διαβιβάσει την αίτηση στον αρμόδιο φορέα και η ημερομηνία αρχικής υποβολής της αίτησης θα θεωρηθεί ως η ημερομηνία υποβολής στον σωστό φορέα. Η λύση αυτή είναι προς το συμφέρον σας διότι, συνήθως, αποτελεί τον πιο εύκολο και βολικό τρόπο υποβολής μιας αίτησης στο κράτος κατοικίας σας.

Μια αίτηση για παροχές αναπηρίας μπορεί επίσης να υποβληθεί στο κράτος όπου επήλθε η αναπηρία, ενώ η αίτηση για σύνταξη γήρατος μπορεί να υποβληθεί και στον φορέα του κράτους στο οποίο ήσασταν τελευταία ασφαλισμένος, εάν δεν ήσασταν ασφαλισμένος στο κράτος κατοικίας σας.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Τα προαναφερθέντα έγγραφα και διαδικασίες έχουν στόχο να διευκολύνουν τις διασυνοριακές συναλλαγές μεταξύ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης αρκετών κρατών μελών. Μπορούν να σας βοηθήσουν να λάβετε παροχές εντός εύλογου χρονικού διαστήματος και να τηρήσετε τις προθεσμίες υποβολής των αιτήσεων.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι οι προθεσμίες αυτές και άλλες διατυπώσεις που πρέπει να τηρηθούν κατά την αίτηση χορήγησης παροχών εξαρτώνται από τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας και, επομένως, θα διαφέρουν από κράτος σε κράτος.

Ο αρμόδιος φορέας μπορεί επίσης να σας ζητήσει να προσκομίσετε πληροφορίες, έγγραφα ή άλλο υποστηρικτικό υλικό που απαιτείται για τη θεμελίωση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών σας. Επομένως, μη διστάσετε να ζητήσετε εγκαίρως αναλυτικές πληροφορίες από τους οικείους φορείς σχετικά με τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβείτε προκειμένου να λάβετε τις παροχές σας.

7.3. Ξένη χώρα, ξένη γλώσσα: δεν αποτελεί κατ' ανάγκη πρόβλημα!

Όταν εργάζεστε, κατοικείτε ή διαμένετε σε μια ξένη χώρα, οι ξένες γλώσσες μπορεί να αποτελούν πρόβλημα, ιδίως όσον αφορά δυσνόητους όρους στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης. Η έλλειψη εξοικείωσης με τις ξένες γλώσσες μπορεί εύκολα να προκαλέσει παρανοήσεις και, κατά συνέπεια, εμπόδια κατά την υποβολή αιτήσεων για παροχές, την τήρηση των προθεσμιών και την υποβολή προσφυγών.

Οι αιτήσεις και τα έγγραφα που υποβάλλετε στους φορείς ή τα δικαστήρια άλλου κράτους μέλους δεν είναι δυνατόν να απορριφθούν επειδή δεν έχουν συνταχθεί στην επίσημη γλώσσα του κράτους αυτού. Με άλλα λόγια, μπορείτε να υποβάλετε τις αιτήσεις, τις επιστολές και τα πιστοποιητικά σας στη μητρική σας γλώσσα (εάν περιλαμβάνεται στις επίσημες γλώσσες της ΕΕ), όταν το θεωρείτε απαραίτητο ή κατάλληλο. Φυσικά, αυτό μπορεί να καθυστερήσει τη λήψη απόφασης σχετικά με τη συγκεκριμένη αίτηση, αλλά σε πολλές περιπτώσεις θα σας βοηθήσει να εκφραστείτε με σαφήνεια και να αποφύγετε παρανοήσεις.

7.4. Οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών: ένα από τα σημεία επαφής σας για τυχόν προβλήματα

Όταν έρχεστε αντιμέτωποι με ξένη νομοθεσία και κανονισμούς κοινωνικής ασφάλισης, πολύπλοκα έγγραφα και άγνωστους όρους, μη διστάζετε να προσφύγετε στον αρμόδιο φορέα του τόπου εργασίας, κατοικίας ή διαμονής σας για βοήθεια και πληροφορίες. Κατά κανόνα, οι φορείς αυτοί είναι έτοιμοι και πρόθυμοι να παράσχουν συμβουλές, ακόμη και σε δύσκολες περιπτώσεις.

Ορισμένες φορές κρίνεται σκόπιμο να απευθυνθείτε σε έναν ειδικό οργανισμό σύνδεσης, ο οποίος διαθέτει συγκεκριμένη εμπειρία στη διαχείριση διασυνοριακών θεμάτων κοινωνικής ασφάλισης.

Σε περίπτωση που έχετε αμφιβολίες σχετικά με την ορθότητα των πληροφοριών που σας παρέσχε ένας εθνικός φορέας καθώς και με το εάν οι πληροφορίες αυτές είναι σύμφωνες με τις διατάξεις για τον συντονισμό, πρέπει καταρχάς να απευθυνθείτε στον εν λόγω φορέα προκειμένου να επανεξετάσει το ζήτημα. Αυτό ισχύει και για τις επίσημες αποφάσεις σχετικά με την κατοχύρωση του δικαιώματος σε παροχές. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να ξεχνάτε τις προθεσμίες για τις επίσημες προσφυγές.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Οι διευθύνσεις των σχετικών φορέων που ασχολούνται με τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης σε κάθε κράτος μέλος διατίθενται στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

7.5. Οι διατάξεις της ΕΕ υπερισχύουν

Οι διατάξεις της ΕΕ για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο αναγνωρισμένων κανόνων στην Ένωση. Ως κανονισμοί, έχουν γενική νομική ισχύ και εφαρμόζονται άμεσα σε όλα τα κράτη μέλη. Με άλλα λόγια, οι διατάξεις αυτές είναι δεσμευτικές για όλους και πρέπει να τηρούνται από τις εθνικές αρχές και διοικήσεις, τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης και τα δικαστήρια.

Ακόμη και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας έρχονται σε αντίθεση με τους κοινοτικούς κανόνες, υπερισχύουν οι τελευταίοι.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Σύμφωνα με τη διατύπωση των νόμων ορισμένων κρατών μελών, η κατοχύρωση του δικαιώματος σε παροχές εξαρτάται ακόμη από την κατοχή της υπηκοότητας του ενδιαφερόμενου κράτους. Η προϋπόθεση αυτή αίρεται από την «άμεση εφαρμογή» των κοινοτικών διατάξεων περί κοινωνικής ασφάλισης σε όλα τα πρόσωπα για τα οποία ισχύουν οι διατάξεις αυτές.

Παρόλα αυτά, ορισμένες φορές προκύπτουν προβλήματα λόγω της περιοριστικής ερμηνείας που αποδίδεται στους κανονισμούς για τον συντονισμό, της λανθασμένης εφαρμογής τους ή λόγω της άποψης ότι μια συγκεκριμένη παροχή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής τους. Στην περίπτωση αυτή μην ανησυχείτε. Έχετε δικαίωμα άμεσης προσφυγής στις σχετικές κοινοτικές διατάξεις ενώπιον όλων των αρμόδιων αρχών και δικαστηρίων, εάν οι διατάξεις αυτές ισχύουν στην περίπτωσή σας.

7.6. Προσφυγή στη δικαιοσύνη: είναι δικαίωμά σας

Πολλοί είναι οι λόγοι που μπορούν να σας οδηγήσουν να προσφύγετε στη δικαιοσύνη:

- ➔ Έλλειψη εξοικείωσης με τις σχετικές διατάξεις της εθνικής ή κοινοτικής νομοθεσίας και της αντίστοιχης νομολογίας των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την πλευρά των τοπικών φορέων. Ακόμη και οι εμπειρογνώμονες είναι σχετικά αδύνατον να γνωρίζουν όλες τις λεπτομέρειες των νόμων αυτών και να τους εφαρμόζουν πάντοτε ορθά.
- ➔ Ιδιαίτερα στενή ή ευρεία ερμηνεία των ισχυουσών διατάξεων εκ μέρους του ενδιαφερόμενου φορέα. Οι διατάξεις αυτές δεν είναι πάντοτε επαρκώς σαφείς και, επομένως, απαιτούν πολλές φορές την ερμηνεία του προσώπου που είναι επιφορτισμένο με την εφαρμογή τους.
- ➔ Κενά στα νομικά κείμενα και απρόβλεπτες καταστάσεις που απαιτούν δικαστική απόφαση.

Είναι δικαίωμά σας να βασίζεστε στις μεθόδους προσφυγής που προβλέπει η εθνική νομοθεσία γι' αυτές ή για παρόμοιες καταστάσεις, εφόσον πιστεύετε ότι μια συγκεκριμένη απόφαση μπορεί να είναι πλήρως ή μερικώς λανθασμένη.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Σε περίπτωση που η καταβολή της σύνταξής σας ή άλλων παροχών ανασταλεί για εμφανώς ανεξήγητους λόγους, μην αρκεστείτε σε εξηγήσεις από το τηλέφωνο, έστω και αν προέρχονται από τον αρμόδιο φορέα. Να απαιτείτε πάντοτε να λαμβάνετε γραπτή απάντηση προκειμένου να είστε σε θέση να ασκήσετε ενδεχομένως προσφυγή.

Οι δικαστικές διαδικασίες διαφέρουν σε κάθε κράτος μέλος. Συνήθως, προϋπόθεση για να προσφύγετε στη δικαιοσύνη είναι να έχετε εξαντληθεί όλα τα μέσα ένστασης ενώπιον των φορέων κοινωνικής ασφάλισης. Σε αντίθετη περίπτωση, κινδυνεύετε να χάσετε το δικαίωμα άσκησης προσφυγής στο δικαστήριο. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση που αφήσετε να παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα από τη λήψη της τελικής απόφασης του αρμόδιου φορέα πριν ασκήσετε προσφυγή.

Δεδομένης της πολυπλοκότητας του ζητήματος και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι μπορεί να αποβεί δαπανηρό να προσλάβετε δικηγόρο προκειμένου να υπερασπιστεί τα συμφέροντά σας ενώπιον του δικαστηρίου —είτε γίνει δεκτή η προσφυγή σας είτε απορριφθεί—, σας συνιστούμε να απευθύνεστε αρχικά σε νομικούς συμβούλους που ειδικεύονται στον εν λόγω τομέα. Οι νομικοί αυτοί σύμβουλοι μπορούν, μεταξύ άλλων, να σας ενημερώσουν επακριβώς για τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσετε και για τις πιθανότητές σας επιτυχίας.

7.7. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Από τη στιγμή που εγκρίθηκαν οι κοινοτικές διατάξεις για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης πριν από 50 έτη, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει εκδώσει πάνω από 600 αποφάσεις σχετικά με την ερμηνεία τους. Οι περισσότερες από αυτές είναι υπέρ των διακινούμενων εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους.

Ο αριθμός αυτός αποδεικνύει ξεκάθαρα τη σημασία του Δικαστηρίου για την προστασία των ευρωπαίων πολιτών. Ο ρόλος του είναι ουσιαστικός όταν προκύπτουν αμφιβολίες σχετικά με το πεδίο εφαρμογής των κοινοτικών διατάξεων, την εφαρμογή τους σε μεμονωμένες περιπτώσεις και την ερμηνεία τους όσον αφορά την εθνική νομοθεσία.

Συνεπώς, δεν συνιστά υπερβολή η δήλωση ότι, χωρίς τη νομολογία του Δικαστηρίου, η προστασία που παρέχουν οι κοινοτικές διατάξεις για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης θα ήταν λιγότερο αποτελεσματικές, λιγότερο πλήρεις και λιγότερο ικανοποιητικές. Το Δικαστήριο είναι ο νόμιμος επιμελητής των ευρωπαίων πολιτών που ασκούν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην Ευρώπη.

Δεδομένου του ρόλου αυτού, πρέπει να γνωρίζετε τι πρέπει να πράξετε για να εμπλακεί το Δικαστήριο στη λήψη απόφασης σχετικά με την περίπτωση σας.

- ➔ Το Δικαστήριο δεν είναι άμεσα αρμόδιο για μεμονωμένες υποθέσεις στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης. Οι αποφάσεις του περιορίζονται στην ερμηνεία των σχετικών κοινοτικών διατάξεων υπό το πρίσμα μιας συγκεκριμένης υπόθεσης. Ωστόσο, η ερμηνεία αυτή είναι δεσμευτική για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (εθνικά δικαστήρια, φορείς κοινωνικής ασφάλισης, μεμονωμένα πρόσωπα) και συνεπώς ουσιαστική για τη λήψη τελικής απόφασης σχετικά με την υπόθεσή σας.
- ➔ Συνεπώς, δεν έχετε τη δυνατότητα να παραπέμψετε την υπόθεσή σας άμεσα στο Δικαστήριο. Καταρχάς, πρέπει πάντοτε να απευθύνεστε στα εθνικά δικαστήρια, αν και δεν είναι απαραίτητο να εξαντλήσετε τις νομικές διαδικασίες και τις διαθέσιμες προσφυγές δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας.
- ➔ Το εθνικό δικαστήριο που εξετάζει την υπόθεσή σας μπορεί να ζητήσει από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο να ερμηνεύσει μια συγκεκριμένη διάταξη των κοινοτικών κανόνων περί κοινωνικής ασφάλισης, εάν υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με αυτή και η απόφαση στην υπόθεσή σας εξαρτάται από αυτή την ερμηνεία. Αυτό ονομάζεται «αίτηση για έκδοση προδικαστικής απόφασης». Κάθε ενδιαφερόμενο εθνικό δικαστήριο, ακόμη και πρωτοδικείο, μπορεί να ζητήσει την έκδοση τέτοιας προδικαστικής απόφασης. Εάν δεν είναι δυνατόν να ασκηθεί περαιτέρω προσφυγή κατά της απόφασης του εθνικού δικαστηρίου, το εθνικό δικαστήριο υποχρεούται να ζητήσει την έκδοση προδικαστικής απόφασης. Μπορείτε πάντοτε να προτείνετε στον δικαστή να ζητήσει τη γνώμη του Δικαστηρίου για την υπόθεσή σας.
- ➔ Τέλος, υπάρχει επίσης η δυνατότητα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παραπέμψει την υπόθεση στο Δικαστήριο, όταν θεωρεί ότι οι διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας και των κανονισμών δεν συμβιβάζονται με τους ευρωπαϊκούς κανόνες (η αποκαλούμενη «διαδικασία επί παραβάσει»). Για να κινηθεί η διαδικασία αυτή, δεν απαιτείται ούτε η εξάντληση όλων των εθνικών ένδικων μέσων ούτε η ύπαρξη συγκεκριμένης μεμονωμένης υπόθεσης. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή είναι χρονοβόρα και από τις 600 και πλέον αποφάσεις του Δικαστηρίου λίγες μόνο είναι το αποτέλεσμα διαδικασιών επί παραβάσει. Πάνω από το 90 % των αποφάσεων έχουν εκδοθεί έπειτα από αίτηση για προδικαστική απόφαση που υπέβαλαν τα εθνικά δικαστήρια.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν είναι καν απαραίτητο να υποβληθεί μια συγκεκριμένη υπόθεση στο Δικαστήριο, διότι η ήδη υπάρχουσα νομολογία είναι αρκετά σαφής ώστε να επιτρέπει τη λήψη απόφασης σχετικά με την υπόθεσή σας. Επομένως, έχει σημασία οι δικηγόροι, οι νομικοί σύμβουλοι και τα εθνικά δικαστήρια να έχουν καλή γνώση αυτής της νομολογίας.

8. Άλλες απορίες;

Στόχος του παρόντος οδηγού είναι να σας δώσει μια γενική ιδέα του τρόπου με τον οποίο οι ευρωπαίοι πολίτες που ασκούν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας προστατεύονται από τις κοινοτικές διατάξεις για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης. Οι πληροφορίες που παρέχονται μπορεί να σας βοηθήσουν να προσδιορίσετε εάν η υπόθεσή σας καλύπτεται από τις εν λόγω διατάξεις και ποια μπορεί να είναι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις σας.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, δεν είναι δυνατόν να παρασχεθούν σαφείς συμβουλές για συγκεκριμένες περιπτώσεις. Επομένως, μετά την ανάγνωση του παρόντος οδηγού, μπορεί να έχετε ακόμα ορισμένα ερωτήματα. Σε αυτή την περίπτωση, σας συνιστούμε να απευθυνθείτε στους αρμόδιους τοπικούς, περιφερειακούς και εθνικούς φορείς για περισσότερες πληροφορίες: καθώς το δίκαιο της ΕΕ συντονίζει μόνο τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, η αξιολόγηση της κατάστασής σας θα εξαρτάται πάντοτε από τις εθνικές νομικές διατάξεις οι οποίες ισχύουν στην περίπτωσή σας. Επομένως, οι εθνικές αρχές είναι συχνά σε καλύτερη θέση να σας παράσχουν συμβουλές και πληροφορίες καθώς έχουν γνώση τόσο των κανόνων της ΕΕ όσο και της εθνικής νομοθεσίας.

Εάν εξακολουθείτε να μην είστε ικανοποιημένος με τα αποτελέσματα των ερευνών σας, η ΕΕ σας παρέχει αρκετές πληροφορίες και εργαλεία επίλυσης προβλημάτων.

- ➔ Η Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επεξεργάζεται έναν δικτυακό τόπο αφιερωμένο στους κανόνες κοινωνικής ασφάλισης της ΕΕ (<http://ec.europa.eu/social-security-coordination/>).

Ο δικτυακός αυτός τόπος, εκτός από πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης σε καταστάσεις που εμπλέκουν περισσότερα του ενός κράτη μέλη, περιλαμβάνει πολλές συχνές ερωτήσεις, παρέχει πρόσβαση σε κείμενα σχετικά με τη νομοθεσία και περιέχει ορισμένες σχετικές επεξηγηματικές σημειώσεις.

- ➔ Η Υπηρεσία Προσανατολισμού των Πολιτών (CSS) είναι μια υπηρεσία παροχής δωρεάν συμβουλών σε όλους τους πολίτες των κρατών μελών της ΕΕ και του ΕΟΧ (Νορβηγία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν) (<http://ec.europa.eu/citizensrights/>). Η CSS επιτρέπει στους πολίτες να ασκήσουν τα δικαιώματά τους και να επωφεληθούν από τις ευκαιρίες της ενιαίας αγοράς, παρέχοντάς τους πρακτικές, εξατομικευμένες απαντήσεις σε προσωπικά ερωτήματα σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία και τα δικαιώματα των πολιτών στην ΕΕ και τον ΕΟΧ.

Επίσης παρέχει συμβουλές σχετικά με τα βήματα που μπορούν να κάνουν οι πολίτες, ούτως ώστε να ξεπεράσουν προβλήματα που ενδεχομένως αντιμετωπίζουν κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους και, τέλος, τους παραπέμπει στον φορέα (επίσημο ή ανεξάρτητο, σε ευρωπαϊκό, εθνικό ή τοπικό επίπεδο) που μπορεί να τους παράσχει περαιτέρω βοήθεια.

- ➔ Το κέντρο επικοινωνίας Europe Direct παρέχει πληροφορίες για όλα τα θέματα που σχετίζονται με την ΕΕ και παραπέμπει τους ενδιαφερόμενους σε άλλες πηγές πληροφοριών ή συμβουλών σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της CSS (<http://ec.europa.eu/eurodirect/>).
- ➔ Το σύστημα επίλυσης διαφορών στην εσωτερική αγορά (δίκτυο Solvit), είναι ένα δίκτυο το οποίο δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη (συμπεριλαμβανομένης της Νορβηγίας, του Λιχτενστάιν και της Ισλανδίας) με σκοπό την επίλυση προβλημάτων μεταξύ των εθνικών διοικήσεων που προκύπτουν για μεμονωμένους πολίτες και επιχειρήσεις ως αποτέλεσμα της εσφαλμένης εφαρμογής των κανόνων της εσωτερικής αγοράς. Βοηθάει στην εξεύρεση εξωδικαστικών (ανεπίσημων) λύσεων σε καταγγελίες αναφορικά με την εσφαλμένη εφαρμογή της νομοθεσίας για την εσωτερική αγορά από τις δημόσιες αρχές (<http://ec.europa.eu/solvit/>).
- ➔ Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες θεωρείτε ότι η εθνική νομοθεσία ενός συγκεκριμένου κράτους μέλους ή οι διοικητικές πρακτικές που εφαρμόζουν οι φορείς του εν λόγω κράτους έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις της ΕΕ για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης, μπορείτε να υποβάλετε καταγγελία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σε περίπτωση που ένα κράτος μέλος αδυνατεί να συμμορφωθεί με τη νομοθεσία της ΕΕ, η Επιτροπή διαθέτει ίδιες εξουσίες (προσφυγή επί παραβάσει) για να θέσει τέρμα στην παράβαση και, όπου καθίσταται αναγκαίο, να παραπέμψει την υπόθεση στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Χρήσιμοι σύνδεσμοι

Πληροφορίες σχετικά με τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης στην Ευρώπη:

<http://ec.europa.eu/social-security-coordination>

<http://ec.europa.eu/social-security-directory>

<http://ehic.europa.eu>

<http://www.tress-network.org>

Πληροφορίες σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων:

<http://ec.europa.eu/free-movement-of-workers/>

Πληροφορίες σχετικά με τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης:

<http://www.ec.europa.eu/missoc>

Εργαλεία επίλυσης προβλημάτων:

<http://ec.europa.eu/citizensrights>

<http://ec.europa.eu/europedirect>

<http://ec.europa.eu/solvit>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

**Οι διατάξεις της ΕΕ για την κοινωνική ασφάλιση — Τα δικαιώματά σας όταν μετακινείστε
εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2010 — 65 σ. — 14,8 × 21 cm

ISBN 978-92-79-14196-6

doi:10.2767/81431

Ο παρών οδηγός αποτελεί μια επικαιροποίηση της έκδοσης *Οι Κοινοτικές διατάξεις κοινωνικής ασφάλισης* (KE-64-04-022-GR-C, ISBN 92-894-8494-2). Παρέχει επικαιροποιημένες πληροφορίες σχετικά με τους διακινούμενους Ευρωπαίους, ούτως ώστε να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους κοινωνικής ασφάλισης όταν μετακινούνται στα κράτη μέλη της ΕΕ. Ο οδηγός αναφέρεται λεπτομερώς στις κοινοτικές διατάξεις για τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης και επεξηγεί τα δικαιώματα ενός προσώπου ως εργαζόμενου, τουρίστα, φοιτητή, ανέργου ή άλλου μη ενεργού προσώπου, συνταξιούχου ή υπηκόου τρίτης χώρας.

Η έκδοση αυτή είναι διαθέσιμη σε έντυπη μορφή σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- από τα γραφεία εκπροσώπησης ή τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στοιχεία επικοινωνίας θα βρείτε στο διαδίκτυο (<http://ec.europa.eu>) ή θα τα ζητήσετε με φαξ στον αριθμό +352 2929-42758.

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Συνδρομές επί πληρωμή (π.χ. ετήσιες σειρές της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, συλλογές της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης):

- μέσω των εμπορικών αντιπροσώπων της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm).

2010
Ευρωπαϊκό έτος
για την καταπολέμηση
της φτώχειας και
του κοινωνικού
αποκλεισμού

www.2010againstopoverty.eu

Σας ενδιαφέρουν οι **εκδόσεις** της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ισότητας Ευκαιριών;

Αν ναι, μπορείτε να τις μεταφορτώσετε ή να εγγραφείτε για δωρεάν συνδρομή:
<http://ec.europa.eu/social/publications>

Μπορείτε επίσης να εγγραφείτε δωρεάν στο ηλεκτρονικό πληροφοριακό δελτίο Social Europe της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:
<http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

<http://ec.europa.eu/social>

www.facebook.com/social europe

Υπηρεσία Εκδόσεων

ISBN 978-92-79-14196-6

9 789279 141966